PORODIČNI ZAKON ("Sl. glasnik RS", br. 17/2023, 27/2024, 20/2025 - odluka US i 61/2025)

* Odlukom US broj: U-50/23 od 26. juna 2024. godine, koja je objavljena u "Sl. glasniku RS", br. 59/2024 od 2. jula 2024. godine, utvrđeno je da odredbe člana 346. Porodičnog zakona ("Sl. glasnik RS", br. 17/2023) u vrijeme važenja nisu bile u skladu sa Ustavom Republike Srpske.

** Odredbe člana 141. i 149. stav 2. Porodičnog zakona ("Sl. glasnik RS", br. 17/2023 i 27/2024) prestale su da važe na osnovu odluke Ustavnog suda Republike Srpske, broj: U-4/24 od 26. februara 2025. godine, koja je objavljena u "Sl. glasniku RS", br. 20/2025 od 6. marta 2025. godine.

PORODIČNI ZAKON

("Sl. glasnik RS", br. 17/2023, 27/2024, 20/2025 - odluka US i 61/2025)

GLAVA I
OSNOVNE ODREDBE

1. Osnovne odredbe o porodici i braku

Predmet regulisanja

Član 1

Ovim zakonom uređuju se porodičnopravni odnosi između bračnih supružnika, vanbračnih partnera, roditelja i djeteta, usvojioca i usvojenika, staratelja i štićenika, odnosi između srodnika u bračnoj,

vanbračnoj ili usvojeničkoj porodici, te postupci nadležnih organa u vezi s porodičnim odnosima i starateljstvom.

Porodica i odnosi u porodici

Član 2

(1) Porodica, u smislu ovog zakona, jeste životna zajednica roditelja i djece i drugih srodnika.

(2) Porodičnopravni odnosi koje ovaj zakon uređuje su: zaključenje braka, lična prava i dužnosti bračnih supružnika, prestanak braka, odnosi roditelja i djeteta i drugih srodnika, usvojenje, starateljstvo, izdržavanje, imovinsko-pravni odnosi između bračnih supružnika, vanbračnih partnera i drugih srodnika i određeni oblici pravne zaštite porodice.

Posebna zaštita porodice

Član 3

Republika Srpska obezbjeđuje posebnu zaštitu porodici, majci i djetetu u skladu sa međunarodno priznatim ljudskim pravima i osnovnim slobodama.

Brak

Član 4

(1) Brak je zakonom uređena zajednica života žene i muškarca.

(2) Brak se zasniva na slobodnoj odluci muškarca i žene da zaključe brak, na ravnopravnosti bračnih supružnika, međusobnom poštovanju i uzajamnom pomaganju.

Sloboda odlučivanja o planiranju porodice i rađanju djece

Član 5

(1) Svako slobodno odlučuje o zaključivanju braka, zasnivanju porodice i rađanju djece.

(2) U interesu slobodnog planiranja porodice, zaštite rađanja, razvoja i podizanja djece Republika Srpska obezbjeđuje potrebne uslove, organe i kadrove za pružanje savjeta roditeljima o svim značajnim pitanjima u vezi sa njihovim roditeljskim pravima i obavezama.

Dužnosti roditelja prema djeci

Član 6

Roditelji su dužni da se brinu o životu i zdravlju svoje djece, kao i o njihovom podizanju, vaspitanju i obrazovanju.

Dužnosti djece prema roditeljima

Član 7

Djeca su dužna da se brinu o svojim roditeljima, da se prema njima odnose s poštovanjem i da ih pomažu kada je to potrebno.

Posebna zaštita djeteta

Član 8

U svim pitanjima koja se tiču djeteta, svako je dužan da se rukovodi i postupa u skladu sa najboljim interesom djeteta.

Izjednačenost bračne i vanbračne djece

Član 9

Prava i dužnosti roditelja i drugih srodnika prema djeci, kao i prava i dužnosti djece prema roditeljima i srodnicima jednaka su, bez obzira na to da li su djeca rođena u braku ili van braka.

Izdržavanje

Član 10

(1) Obaveza izdržavanja između roditelja i djece i drugih srodnika, kao i bračnih supružnika i vanbračnih partnera, izraz je porodične solidarnosti i u interesu je društvene zajednice.

(2) Izdržavanje se, po pravilu, određuje prema potrebama primaoca izdržavanja i mogućnostima davaoca izdržavanja.

2. Osnovne odredbe o usvojenju, starateljstvu, vanbračnoj zajednici i organu starateljstva

Usvojenje

Član 11

Usvojenjem se između usvojioca i usvojenika uspostavljaju odnosi koji postoje između roditelja i djece, s ciljem da se djetetu koje se usvaja pruže uslovi života kakve imaju djeca koja žive u porodici.

Starateljstvo

Član 12

Republika Srpska starateljstvom pruža posebnu zaštitu maloljetnoj djeci koja nemaju roditeljskog staranja i punoljetnim licima koja nisu sposobna ili nisu u mogućnosti da se brinu sami o svojim pravima i interesima.

Vanbračna zajednica

Član 13

(1) Vanbračna zajednica je zajednica života žene i muškarca (vanbračnih partnera) između kojih nema bračnih smetnji i koja je trajala najmanje dvije godine ili kraće ako je u njoj rođeno dijete.

(2) Vanbračna zajednica izjednačena je sa bračnom zajednicom u pravima i obavezama na međusobno izdržavanje, imovinsko-pravnim odnosima, pod uslovima i na način propisan ovim zakonom.

Organ starateljstva

Član 14

(1) Poslove zaštite i pružanja pravne pomoći porodici i njenim članovima na način i po postupku određenim zakonom obavlja centar za socijalni rad, odnosno organ jedinice lokalne samouprave nadležan za poslove socijalne zaštite, ukoliko odlukom nadležnog organa jedinice lokalne samouprave vršenje ovih poslova nije povjereno nekom drugom organu ili organizaciji (u daljem tekstu: organ starateljstva).

(2) Svi organi, organizacije, pravna i fizička lica dužni su da bez odlaganja obavijeste organ starateljstva o povredi djetetovih prava, naročito o nasilju, polnim zloupotrebama i zlostavljanju djeteta.

Zabrana nasilja u porodici

Član 15

(1) Zabranjeno je nasilje u porodici.

(2) Svaki član porodice ima pravo na zaštitu od nasilja.

GLAVA II
BRAK

1. Zaključenje braka

Uslovi za zaključenje braka

Član 16

Brak zaključuju dva lica suprotnog pola saglasnošću slobodno izjavljenih volja pred nadležnim organom jedinice lokalne samouprave.

Neispunjenost uslova za zaključenje braka

Član 17

Ukoliko prilikom zaključenja braka nije bio ispunjen bilo koji od uslova iz člana 16. ovog zakona, brak je ništav.

2. Postupak za zaključenje braka

Prijava namjere za zaključenje braka

Član 18

(1) Lica koja namjeravaju da stupe u brak podnose prijavu matičaru za matično područje mjesta u kojem brak žele sklopiti.

(2) Uz prijavu iz stava 1. ovog člana prilažu se izvodi iz matične knjige rođenih, a kad je to potrebno, i druge isprave.

Postupanje po prijavi namjere za zaključenje braka

Član 19

(1) Matičar će, na osnovu prijave licâ koja žele da stupe u brak i priloženih isprava, po potrebi i na drugi način, provjeriti da li su ispunjene pretpostavke za zaključenje i punovažnost braka.

(2) Ako utvrdi da nisu ispunjene pretpostavke za zaključenje i punovažnost braka, matičar će usmeno saopštiti podnosiocima prijave da ne mogu zaključiti brak i o tome sačiniti službenu zabilješku.

(3) Lica koja su podnijela prijavu za zaključenje braka, ukoliko nisu saglasna sa usmenim saopštenjem iz stava 2. ovog člana, mogu u roku od osam dana od dana saopštenja matičara uložiti prigovor nadležnom organu jedinice lokalne samouprave.

(4) Nadležni organ jedinice lokalne samouprave dužan je da odmah odluči o prigovoru i donese rješenje.

Savjetovanje i međusobno informisanje budućih bračnih supružnika

Član 20

(1) Matičar će preporučiti licima koja namjeravaju zaključiti brak da se, prije dana određenog za zaključenje braka, uzajamno informišu o stanju zdravlja, te da posjete porodično savjetovalište i upoznaju se sa uslovima i pretpostavkama za razvoj skladnih bračnih i porodičnih odnosa i mogućnostima i oblicima planiranja porodice.

(2) Matičar će upoznati buduće bračne supružnike sa mogućnosti da svoje imovinsko-pravne odnose urede bračnim ugovorom, u skladu sa odredbama čl. 314. do 327. ovog zakona.

Vrijeme i mjesto zaključenja braka

Član 21

(1) Dan za zaključenje braka određuje matičar u sporazumu s licima koja žele stupiti u brak.

(2) Zaključenje braka vrši se na svečan način u za to određenoj prostoriji, a može se obaviti i na nekom drugom mjestu, kada za to postoje opravdani razlozi.

Učesnici u postupku zaključenja braka

Član 22

Zaključenju braka prisustvuju budući bračni supružnici, gradonačelnik, odnosno načelnik opštine, ili delegirani odbornik, dva svjedoka i matičar.

Zaključenje braka preko punomoćnika

Član 23

(1) U naročito opravdanim slučajevima, nadležni organ jedinice lokalne samouprave može rješenjem dozvoliti da se brak zaključi uz prisustvo samo jednog od budućih bračnih supružnika i punomoćnika drugog bračnog supružnika.

(2) U punomoći, koja mora biti ovjerena, moraju biti tačno označeni lični podaci davaoca punomoći, punomoćnika i lica s kojim davalac punomoći namjerava da zaključi brak i datum izdavanja punomoći.

(3) Punomoć iz stava 2. ovog člana ovjerava se pred notarom.

(4) Punomoć iz stava 2. ovog člana važi 90 dana od dana ovjeravanja pred notarom.

Svjedok pri zaključenju braka

Član 24

Svjedok pri zaključenju braka može biti svako punoljetno lice koje ima poslovnu sposobnost.

Izvještaj matičara

Član 25

Zaključenje braka počinje izvještajem matičara da su zaključenju braka pristupili budući bračni supružnici i svjedoci i da su ispunjene pretpostavke za zaključenje braka.

Upoznavanje budućih bračnih supružnika sa odredbama ovog zakona

Član 26

Nakon što gradonačelnik, odnosno načelnik opštine ili delegirani odbornik utvrdi da na izvještaj matičara nema prigovora, upoznaće buduće bračne supružnike sa odredbama ovog zakona o ličnim pravima i dužnostima supružnika, upoznajući ih naročito sa sadržajem odredaba iz čl. 38. do 42. ovog zakona.

Zaključenje i upis braka

Član 27

(1) Poslije upoznavanja budućih bračnih supružnika sa odredbama ovog zakona, gradonačelnik, odnosno načelnik opštine ili delegirani odbornik će svakog od budućih bračnih supružnika ponaosob upitati da li pristaju da jedan s drugim zaključe brak.

(2) Izjave budućih bračnih supružnika kojima oni pristaju da zaključe brak matičar upisuje u matičnu knjigu vjenčanih, u koju se, nakon toga, potpisuju bračni supružnici, gradonačelnik, odnosno načelnik opštine ili delegirani odbornik, svjedoci i na kraju matičar.

(3) Nakon čina potpisivanja u matičnu knjigu vjenčanih gradonačelnik, odnosno načelnik opštine ili delegirani odbornik proglašava brak zaključenim.

Izvod iz matične knjige vjenčanih

Član 28

Odmah po zaključenju braka, bračnim supružnicima organ jedinice lokalne samouprave nadležan za poslove matičnih knjiga izdaje izvod iz matične knjige vjenčanih.

3. Smetnje za zaključenje braka

Zajednica života

Član 29

(1) Brak se zaključuje s ciljem uspostavljanja i vođenja zajednice života.

(2) Brak nije valjan ako nije zaključen s ciljem zajednice života bračnih supružnika.

(3) Brak iz stava 1. ovog člana neće se poništiti ako su bračni supružnici uspostavili zajednicu života nakon njegovog zaključenja.

Mane volje

Član 30

(1) Brak nije valjan ako je na njegovo zaključenje bračni supružnik pristao u strahu izazvanom ozbiljnom prijetnjom.

(2) Brak nije valjan ako je na njegovo zaključenje bračni supružnik pristao u zabludi o ličnosti drugog bračnog supružnika ili o njegovoj bitnoj osobini.

(3) Zabluda o ličnosti bračnog supružnika postoji kad je bračni supružnik mislio da stupa u brak s jednim licem, a stupio je u brak s drugim licem.

(4) Zabluda o bitnoj osobini bračnog supružnika postoji kad se radi o osobini, odnosno o okolnosti koja bi drugog bračnog supružnika odvratila od zaključenja braka da je za nju znao, a naročito u slučaju krajnje opasne ili teške bolesti, protivprirodne navike, polne nemoći, trudnoće žene s drugim muškarcem, nečasnog zanimanja i ranije osude zbog krivičnog djela učinjenog iz naročito niskih pobuda.

Bračnost

Član 31

Brak se ne može zaključiti dok drugi brak ne prestane.

Nesposobnost za rasuđivanje

Član 32

Brak ne može zaključiti lice koje zbog duševne bolesti, duševne nerazvijenosti ili iz drugih razloga nije sposobno za rasuđivanje.

Krvno srodstvo i srodstvo po usvojenju

Član 33

(1) Brak ne mogu zaključiti među sobom krvni srodnici u pravoj liniji bez ograničenja i krvni srodnici u pobočnoj liniji zaključno do četvrtog stepena srodstva.

(2) Odredba iz stava 1. ovog člana primjenjuje se i na odnose potpunog usvojenja.

Tazbinsko srodstvo

Član 34

(1) Brak ne mogu zaključiti među sobom svekar i snaha, zet i tašta, očuh i pastorka i maćeha i pastorak, bez obzira na to da li je prestao brak usljed čijeg su zaključenja došli u to srodstvo.

(2) Iz opravdanih razloga sud može u vanparničnom postupku dozvoliti zaključenje braka srodnicima po tazbini iz stava 1. ovog člana.

(3) Prije donošenja odluke iz stava 1. ovog člana, sud pribavlja mišljenje organa starateljstva.

Maloljetstvo

Član 35

(1) Brak ne može zaključiti lice koje nije navršilo 18 godina života.

(2) Iz opravdanih razloga sud može u vanparničnom postupku dozvoliti zaključenje braka maloljetniku starijem od 16 godina, ako utvrdi da je to lice tjelesno i duševno sposobno za vršenje prava i dužnosti koje proizlaze iz braka.

(3) Prijedlog za dozvolu za zaključenje braka iz stava 2. ovog člana može podnijeti sudu zainteresovano maloljetno lice.

(4) Prije donošenja odluke sud pribavlja mišljenje nadležnog organa starateljstva.

4. Zabrane za zaključenje braka

Nepotpuno usvojenje

Član 36

(1) Brak ne mogu zaključiti usvojenik i usvojilac za vrijeme trajanja nepotpunog usvojenja.

(2) Iz opravdanih razloga sud može, u vanparničnom postupku, licima iz stava 1. ovog člana, na njihov zahtjev, dozvoliti zaključenje braka.

(3) Prije donošenja odluke sud pribavlja mišljenje organa starateljstva.

(4) Brak zaključen suprotno odredbama st. 1. i 2. ovog člana ne može se poništiti, a nepotpuno usvojenje prestaje.

Starateljstvo

Član 37

(1) Brak ne mogu zaključiti štićenik i staratelj za vrijeme trajanja starateljstva.

(2) Iz opravdanih razloga sud može, u vanparničnom postupku, licima iz stava 1. ovog člana, na njihov zahtjev, dozvoliti zaključenje braka.

(3) Prije donošenja odluke sud pribavlja mišljenje organa starateljstva.

(4) Brak zaključen suprotno odredbama st. 1. i 2. ovog člana ne može se poništiti, a starateljstvo prestaje.

GLAVA III
LIČNA PRAVA I DUŽNOSTI BRAČNIH SUPRUŽNIKA

1. Ravnopravnost u braku

Ravnopravnost

Član 38

(1) Bračni supružnici su ravnopravni u braku.

(2) Bračni supružnici sporazumno odlučuju o podizanju zajedničke djece i o tome kako će urediti odnose i obavljati poslove koji se tiču bračne, odnosno porodične zajednice.

Uzajamno poštovanje i pomaganje

Član 39

Bračni supružnici su dužni da se uzajamno poštuju i pomažu.

Sloboda izbora rada i zanimanja

Član 40

Bračni supružnici slobodno i nezavisno odlučuju o izboru rada i zanimanja.

2. Mjesto stanovanja i izbor prezimena

Mjesto stanovanja

Član 41

Bračni supružnici sporazumno određuju mjesto stanovanja.

Izbor prezimena

Član 42

(1) Bračni supružnici mogu se sporazumjeti da im prezime bude prezime jednog od njih, a svako od njih može i zadržati svoje prezime.

(2) Svaki bračni supružnik može svom prezimenu dodati prezime svog bračnog supružnika.

(3) Svaki bračni supružnik može uzeti prezime svog bračnog supružnika i tom prezimenu dodati svoje prezime.

(4) Bračni supružnici su dužni da se prilikom zaključenja braka izjasne o svom prezimenu.

(5) Izjave bračnih supružnika o njihovom prezimenu upisuju se u matičnu knjigu vjenčanih.

(6) Ako bračni supružnici nemaju isto prezime, sporazumno će odrediti prezime zajedničkog djeteta, a ako se o tome ne sporazumiju, o prezimenu njihovog zajedničkog djeteta odlučuje organ starateljstva.

GLAVA IV

PRESTANAK BRAKA

1. Prestanak braka i poništenje braka

Načini prestanka braka

Član 43

(1) Brak prestaje smrću bračnog supružnika, proglašenjem nestalog bračnog supružnika za umrlo lice, poništenjem braka i razvodom braka.

(2) Ako je bračni supružnik proglašen za umrlo lice, brak prestaje danom koji je po pravosnažnoj odluci suda utvrđen kao dan njegove smrti.

(3) Brak prestaje poništenjem i razvodom kada presuda suda o poništenju, odnosno o razvodu braka postane pravosnažna.

Razlozi za poništenje braka

Član 44

(1) Brak će se poništiti ako se utvrdi da je prilikom njegovog zaključenja postojala neka od smetnji za zaključenje braka navedenih u čl. 29. do 35. ovog zakona.

(2) Brak će se poništiti ako se utvrdi da prilikom njegovog zaključenja nije bio ispunjen jedan od uslova navedenih u članu 16. ovog zakona.

2. Ništav brak

Neispunjenost uslova za zaključenje braka i izigravanje cilja braka

Član 45

(1) Brak će se poništiti ako je zaključen suprotno odredbama čl. 16, 29, 31, 32, 33. i 34. ovog zakona.

(2) Pravo na tužbu za poništenje braka iz stava 1. ovog člana pripada bračnim supružnicima, organu starateljstva i svakom licu koje ima pravni interes.

Bračnost

Član 46

(1) Brak će se poništiti ako je zaključen za vrijeme trajanja ranijeg braka jednog od bračnih supružnika.

(2) Pravo na tužbu za poništenje braka iz stava 1. ovog člana pripada bračnim supružnicima, svakom licu koje ima pravni interes da brak bude poništen i organu starateljstva.

(3) Neće se poništiti kasniji brak koji je zaključen za vrijeme trajanja ranijeg braka jednog od bračnih supružnika ako je raniji brak u međuvremenu prestao.

Srodstvo

Član 47

(1) Pravo na tužbu za poništenje braka u slučaju iz člana 33. ovog zakona pripada bračnim supružnicima, organu starateljstva i licima koja imaju pravni interes.

(2) Pravo na tužbu za poništenje braka u slučaju iz člana 34. ovog zakona pripada bračnim supružnicima i licima koja imaju pravni interes.

(3) Sud može odbiti zahtjev za poništenje braka koji je zaključen bez dozvole suda između srodnika po tazbini u prvom stepenu ako utvrdi da su u vrijeme zaključenja braka postojali ili su naknadno nastali opravdani razlozi zbog kojih se moglo dozvoliti zaključenje braka među ovim srodnicima.

Nesposobnost za rasuđivanje

Član 48

(1) Brak će se poništiti ako ga je zaključilo lice koje nije sposobno za rasuđivanje.

(2) Pravo na tužbu za poništenje braka iz stava 1. ovog člana pripada bračnim supružnicima, svakom licu koje ima pravni interes da brak bude poništen i organu starateljstva.

3. Rušljiv brak

Nesposobnost za rasuđivanje koja je prestala nakon zaključenja braka

Član 49

(1) Ako je brak zaključilo lice nesposobno za rasuđivanje, pa to lice naknadno postane sposobno za rasuđivanje, brak je rušljiv.

(2) U slučaju iz stava 1. ovog člana, pravo na tužbu za poništenje braka pripada samo bračnom supružniku koji je bio nesposoban za rasuđivanje.

(3) Tužba iz stava 2. ovog člana može se podnijeti u roku od godinu dana od dana prestanka nesposobnosti za rasuđivanje, a ako je bračnom supružniku oduzeta ili ograničena poslovna sposobnost, u roku od godinu dana od dana pravosnažnosti odluke o vraćanju poslovne sposobnosti.

Mane volje

Član 50

(1) Poništenje braka zaključenog u strahu izazvanom ozbiljnom prijetnjom može tražiti samo bračni supružnik koji je bio prinuđen.

(2) Tužba iz stava 1. ovog člana može se podnijeti u roku od godinu dana od dana kada je opasnost od izvršenja prijetnje prestala, a bračni supružnici su za to vrijeme živjeli zajedno.

(3) Poništenje braka zaključenog u zabludi može tražiti samo bračni supružnik koji je u zabludi pristao na brak.

(4) Tužba se može podnijeti u roku od godinu dana od dana saznanja za zabludu, a bračni supružnici su za to vrijeme živjeli zajedno.

Maloljetstvo

Član 51

(1) Pravo na tužbu za poništenje braka koju je bez dozvole suda zaključilo lice koje nije navršilo 18 godina života pripada organu starateljstva, a maloljetnom bračnom supružniku i njegovim roditeljima samo ako nisu nedopuštenim radnjama omogućili zaključenje tog braka.

(2) Sud može odbiti tužbeni zahtjev za poništenje braka ako utvrdi da su u vrijeme zaključivanja braka postojali ili su naknadno nastali opravdani razlozi zbog kojih se može dozvoliti zaključenje braka prije punoljetnosti bračnog supružnika.

(3) Brak se ne može poništiti nakon što je maloljetni bračni supružnik navršio 18 godina života, ali bračni supružnik koji je postao punoljetan može podnijeti tužbu za poništenje braka u roku od godinu dana od dana punoljetnosti.

4. Razvod braka

Brakorazvodni uzroci

Član 52

(1) Bračni supružnik može tražiti razvod braka ako su bračni odnosi teško i trajno poremećeni, usljed čega je zajednički život postao nepodnošljiv.

(2) Bračni supružnik može tražiti razvod braka ako je njegov bračni supružnik nestao i o njemu nema nikakvih vijesti u periodu od dvije godine.

Zajednički prijedlog za razvod braka

Član 53

(1) Bračni supružnici koji imaju maloljetnu zajedničku ili usvojenu djecu, ili djecu nad kojom je produženo roditeljsko pravo, mogu podnijeti zajednički prijedlog da se, iz razloga navedenih u članu 52. ovog zakona, razvede njihov brak.

(2) Zajednički prijedlog za razvod braka sadrži sporazum roditelja o zajedničkom ili samostalnom vršenju roditeljskog prava, o izdržavanju maloljetnog djeteta i o održavanju ličnih odnosa između djeteta i roditelja sa kojim dijete ne živi.

(3) Sporazum roditelja iz stava 2. ovog člana unosi se u izreku presude o razvodu braka ukoliko sud procijeni da je taj sporazum u skladu sa najboljim interesom djeteta.

(4) Ako sud ocijeni da sporazum iz stava 2. ovog člana nije u skladu sa najboljim interesom djeteta, sud će razvesti brak i po službenoj dužnosti odlučiti o vršenju roditeljskog prava, o izdržavanju maloljetnog djeteta i o održavanju ličnih odnosa između djeteta i roditelja sa kojim dijete ne živi.

Zahtjev za sporazumni razvod braka

Član 54

(1) Sud će razvesti brak na osnovu zahtjeva za sporazumni razvod braka bračnih supružnika ako oni nemaju maloljetnu zajedničku ili usvojenu djecu ili djecu nad kojom je produženo roditeljsko pravo.

(2) Ako prije donošenja prvostepene presude o razvodu braka jedan od bračnih supružnika odustane od zahtjeva za sporazumni razvod, postupak se obustavlja.

Prezime nakon razvoda braka

Član 55

U slučaju razvoda braka, svaki od bračnih supružnika može zadržati prezime koje je imao u vrijeme razvoda braka.

5. Mirenje bračnih supružnika

Obaveznost mirenja

Član 56

Prije podnošenja tužbe ili zajedničkog prijedloga za razvod braka, bračni supružnici koji imaju maloljetnu zajedničku ili usvojenu djecu, ili djecu nad kojom je produženo roditeljsko pravo obavezni su da pred nadležnim organom starateljstva pokrenu postupak mirenja.

Nadležnost

Član 57

Za mirenje je mjesno nadležan organ starateljstva na čijem području bračni supružnik koji pokreće postupak ima prebivalište, odnosno boravište, ili organ starateljstva na čijem su području bračni supružnici imali svoje posljednje zajedničko prebivalište, odnosno boravište.

Zakazivanje ročišta

Član 58

(1) Organ starateljstva zakazaće ročište za pokušaj mirenja na koje će pozvati oba bračna supružnika u roku od 15 dana od dana pokretanja postupka mirenja.

(2) Punomoćnici ne mogu na ročištu za pokušaj mirenja zastupati bračne supružnike niti mogu prisustvovati ročištu.

Ročište u postupku mirenja

Član 59

(1) Na ročištu za pokušaj mirenja organ starateljstva pokušaće da izmiri bračne supružnike, a po potrebi preporučiće im da se obrate savjetovalištima ili drugim ustanovama koje im mogu dati potreban savjet.

(2) Postupak će se obustaviti ako se pozivu nisu odazvala oba bračna supružnika ili onaj bračni supružnik koji je pokrenuo postupak mirenja.

(3) Ako na ročištu za pokušaj mirenja ne dođe do izmirenja bračnih supružnika, a organ starateljstva ocijeni da ima izgleda da bi moglo doći do izmirenja, postizanja sporazuma o zajedničkom vršenju roditeljskog prava, dogovora o održavanju ličnih odnosa ili sporazuma o visini doprinosa za izdržavanje djeteta, može odrediti novo ročište.

(4) Ako nakon obustave postupka iz stava 2. ovog člana bude podnesena tužba ili zajednički prijedlog za razvod braka, sud će ga odbaciti.

Cilj mirenja

Član 60

U postupku mirenja organ starateljstva, imajući u vidu najbolji interes djeteta, nastojaće da se bračni supružnici sporazumiju o vršenju roditeljskog prava i o izdržavanju maloljetne zajedničke ili usvojene djece, i to tako da postignu sporazum o zajedničkom ili samostalnom vršenju roditeljskog prava, održavanju ličnih odnosa između djeteta i roditelja sa kojim dijete ne živi, supružanskom izdržavanju, podjeli zajedničke imovine, vraćanju poklona i svim drugim pitanjima od značaja za bračne supružnike, njihovu maloljetnu zajedničku ili usvojenu djecu, bračnu i porodičnu zajednicu koja se gasi.

Zapisnik

Član 61

(1) O ročištu za pokušaj mirenja organ starateljstva sačinjava zapisnik, koji sadrži izjave bračnih supružnika da li su se izmirili, odnosno da mirenje nije uspjelo, kao i sporazum iz člana 60. ovog zakona, ako je do takvog sporazuma došlo.

(2) Zapisnik iz stava 1. ovog člana potpisuju stranke i lice koje je vodilo postupak mirenja.

(3) Svakom bračnom supružniku dostavlja se ovjeren primjerak zapisnika.

(4) Organ starateljstva je obavezan da sprovede postupak mirenja bračnih supružnika u roku od tri mjeseca od dana pokretanja postupka mirenja.

Kad se ročište ne zakazuje

Član 62

(1) Izuzetno od odredbe člana 58. stav 1. ovog zakona, organ starateljstva nije dužan da zakaže ročište za pokušaj mirenja u postupku koji je pokrenuo jedan bračni supružnik:

1) ako je boravište drugog bračnog supružnika nepoznato najmanje šest mjeseci,

2) ako drugi bračni supružnik ima prebivalište ili boravište u inostranstvu,

3) ako je jedan od bračnih supružnika nesposoban za rasuđivanje,

4) kada je sudskom odlukom utvrđeno da je jedan od bračnih supružnika izvršio porodično nasilje prema drugom bračnom supružniku ili maloljetnom zajedničkom ili usvojenom djetetu, kada je sud odredio hitnu mjeru zaštite ili zaštitnu mjeru u nekoj od navedenih situacija ili kada je nadležni tužilac donio naredbu o sprovođenju istrage zbog nasilja u porodici.

(2) U slučajevima iz stava 1. ovog člana, organ starateljstva sačinjava službenu zabilješku o nemogućnosti sprovođenja postupka mirenja u kojoj se konstatuje jedan od razloga zbog kojeg postupak mirenja nije mogao biti sproveden, a koja ima isto pravno dejstvo kao i zapisnik o neuspjelom mirenju, te ga dostavlja bračnom supružniku koji je pokrenuo postupak mirenja.

(3) Organ starateljstva postupa na isti način kao u stavu 2. ovog člana i kada se na ročište za pokušaj mirenja nije odazvao uredno pozvani bračni supružnik koji nije pokrenuo postupak mirenja i koji svoj izostanak nije opravdao.

Ishod postupka mirenja

Član 63

(1) Ako mirenje uspije i u postupku pred organom starateljstva bračni supružnici se izmire, zahtjev za ponovni postupak mirenja bračni supružnici ne mogu podnijeti u roku od šest mjeseci od dana uručenja zapisnika o izvršenom mirenju.

(2) Ukoliko mirenje ne uspije i bračni supružnici se u postupku pred organom starateljstva ne izmire, bračni supružnici mogu podnijeti tužbu ili zajednički prijedlog za razvod braka sa zapisnikom o neuspjelom pokušaju mirenja, u roku od šest mjeseci od dana prijema zapisnika o ishodu postupka mirenja.

(3) Po proteku roka iz stava 2. ovog člana bračni supružnici su dužni pokrenuti novi postupak mirenja.

GLAVA V
POSTUPAK U BRAČNOM SPORU

1. Postupak

Pokretanje postupka

Član 64

(1) Bračnim sporom, u smislu ovog zakona, smatra se postupak za poništenje ili razvod braka.

(2) Parnični postupak za poništenje i razvod braka pokreće se tužbom.

(3) Ako oba bračna supružnika sporazumno zahtijevaju razvod braka, parnični postupak pokreće se zajedničkim prijedlogom za razvod braka, odnosno zahtjevom za sporazumni razvod braka.

(4) Ako jedan od bračnih supružnika odustane od zajedničkog prijedloga za razvod braka, a drugi bračni supružnik ostane pri

zahtjevu da se brak razvede, taj zajednički prijedlog smatra se tužbom za razvod braka.

(5) Podnosioce zahtjeva za sporazumni razvod braka može da zastupa isti punomoćnik.

Tužba

Član 65

(1) Pravo na tužbu u bračnom sporu ne zastarijeva, niti je ograničeno drugim rokovima i uslovima, ako ovim zakonom nije drugačije određeno, niti može biti uslovljeno odredbama bračnog ugovora.

(2) Pravo na tužbu za poništenje braka i za razvod braka ne prelazi na nasljednike bračnih supružnika, ali nasljednici bračnog supružnika mogu nastaviti već započeti postupak radi utvrđivanja da je postojao osnov za poništenje, odnosno razvod braka istican do časa smrti bračnog supružnika, u roku od šest mjeseci od časa smrti bračnog supružnika.

(3) Odredba iz stava 2. ovog člana primjenjuje se i na postupak za razvod braka koji je pokrenut zajedničkim prijedlogom ili zahtjevom za sporazumni razvod braka.

(4) Po isteku roka iz stava 2. ovog člana, sud će obustaviti postupak.

Podnošenje tužbe od strane punomoćnika

Član 66

Ako tužbu u bračnom sporu podnosi punomoćnik stranke, u punomoći se mora izričito navesti kakvu će tužbu punomoćnik podnijeti i iz kojih razloga.

Isključenje javnosti

Član 67

U postupku u bračnim sporovima isključena je javnost.

Istražno načelo

Član 68

Činjenice na kojima stranka zasniva svoj zahtjev u bračnom sporu sud može utvrđivati i kad te činjenice nisu među strankama sporne, osim u slučaju iz člana 54. stav 1. ovog zakona.

Posebna uloga suda

Član 69

Sud je u toku cijelog postupka dužan da nastoji da dođe do izmirenja bračnih supružnika, odnosno do postizanja dogovora o pravnim posljedicama razvoda braka u skladu sa odredbama ovog zakona.

Nemogućnost donošenja presude zbog propuštanja ili na osnovu priznanja

Član 70

U bračnim sporovima ne može se donijeti presuda zbog propuštanja, presuda na osnovu priznanja, niti stranke mogu zaključiti sudsko poravnanje.

Povlačenje tužbe, zajedničkog prijedloga i zahtjeva za sporazumni razvod braka

Član 71

(1) U parnicama za razvod braka tužilac može tužbu povući do zaključenja glavne rasprave bez pristanka tuženog, a s pristankom tuženog dok postupak nije pravosnažno završen.

(2) Zajednički prijedlog za razvod braka i zahtjev za sporazumni razvod braka bračni supružnici mogu povući dok postupak nije pravosnažno završen.

(3) U slučajevima iz st. 1. i 2. ovog člana, ako je povlačenje tužbe ili zajedničkog prijedloga za razvod braka uslijedilo nakon donošenja prvostepene presude, prvostepeni sud će rješenjem utvrditi da je presuda bez pravnog dejstva i da se postupak obustavlja.

(4) Sud će postupiti na način propisan stavom 3. ovog člana i kad je od zahtjeva za sporazumni razvod braka odustao samo jedan od bračnih supružnika.

(5) Sud će postupiti na način propisan stavom 3. ovog člana i u slučaju smrti bračnog supružnika, čime se ne dira u pravo nasljednika da nastave postupak u smislu člana 65. stav 2. ovog zakona.

(6) U bračnim sporovima odricanje od tužbenog zahtjeva ima isti pravni efekat kao i povlačenje tužbe.

2. Postupak donošenja odluke

Presuda u bračnom sporu

Član 72

(1) Presudom kojom se brak poništava ili se brak razvodi, sud će po službenoj dužnosti odlučiti i o vršenju roditeljskog prava, izdržavanju zajedničke djece, održavanju ličnih odnosa djeteta i roditelja sa kojim dijete ne živi, kao i o izdržavanju bračnog supružnika, ako je on to zahtijevao.

(2) Presudom kojom sud odlučuje o vršenju roditeljskog prava, ako je to potrebno, nalaže licu kod kojeg se dijete nalazi da ga preda roditelju kojem je povjereno vršenje roditeljskog prava.

Uloga organa starateljstva

Član 73

(1) Ako se u bračnom sporu rješava i o vršenju roditeljskog prava, održavanju ličnih odnosa djeteta i roditelja sa kojim dijete ne živi i izdržavanju djeteta, organ starateljstva učestvuje u tom postupku radi zaštite interesa djeteta.

(2) U postupku iz stava 1. ovog člana, organ starateljstva sudu dostavlja nalaz i stručno mišljenje (sa prijedlogom) o uređenju vršenja roditeljskog prava, održavanju ličnih odnosa djeteta i roditelja sa kojim dijete ne živi i izdržavanju djeteta, a ako su roditelji postigli sporazum o ovim pitanjima, organ starateljstva dostavlja svoje mišljenje o usklađenosti tog sporazuma i najboljeg interesa djeteta.

(3) Organ starateljstva ovlašćen je da postupajući u skladu sa odredbom stava 2. ovog člana iznosi i činjenice koje stranke nisu navele i predlaže da se izvedu potrebni dokazi, da ulaže pravna sredstva i preduzima druge parnične radnje.

(4) Sud koji rješava bračni spor ili vodi postupak u kojem se odlučuje o pitanjima koja se tiču djeteta obavještava organ starateljstva o postupku radi zaštite prava i interesa djeteta i poziva organ starateljstva na sva ročišta, te dostavlja sve odluke donesene u tom postupku.

(5) Sud će naložiti organu starateljstva da dijete, u skladu sa njegovim uzrastom i zrelošću, upozna sa mogućnošću učestvovanja u svim postupcima u kojima se odlučuje o pitanjima koja se tiču djeteta.

Privremeno uređenje odnosa između roditelja i djece

Član 74

(1) U toku postupka mirenja, organ starateljstva će na zahtjev jednog roditelja rješenjem urediti održavanje ličnih odnosa djeteta i roditelja sa kojim dijete ne živi.

(2) Žalba protiv rješenja iz stava 1. ovog člana ne zadržava izvršenje rješenja.

(3) Rješenje iz stava 1. ovog člana ostaje na snazi do druge odluke organa starateljstva donesene usljed bitno promijenjenih okolnosti ili do odluke suda kojom će biti odlučeno o održavanju ličnih odnosa djeteta i roditelja sa kojim dijete ne živi.

Privremene mjere suda

Član 75

(1) U toku postupka u bračnim sporovima, sud može po službenoj dužnosti odrediti privremenu mjeru u pogledu vršenja roditeljskog prava i uređenja ličnih odnosa između djeteta i roditelja sa kojim dijete ne živi, ako o tim pitanjima ne postoji saglasnost roditelja, a čijim donošenjem prestaje da važi rješenje organa starateljstva kojim je odlučeno o istom pitanju u postupku mirenja.

(2) Privremene mjere iz stava 1. ovog člana sud može odrediti i u korist bračnog supružnika po njegovom prijedlogu.

(3) Žalba protiv rješenja iz stava 1. ovog člana ne zadržava izvršenje rješenja.

(4) Privremena mjera iz st. 1. i 2. ovog člana ostaje na snazi do donošenja druge odluke suda usljed bitno promijenjenih okolnosti ili do pravosnažnog okončanja postupka o tim pitanjima.

Dejstvo presude o poništenju ili razvodu braka

Član 76

Ako je pravosnažnom presudom brak poništen ili razveden, ne može se povodom revizije, prijedloga za ponavljanje postupka ili prijedloga za vraćanje u pređašnje stanje izmijeniti pravosnažna presuda u dijelu o prestanku braka, bez obzira na to da li je neka od stranaka zaključila novi brak.

Troškovi postupka

Član 77

O troškovima postupka u bračnom sporu sud će odlučiti po slobodnoj ocjeni, vodeći računa o razlozima pravičnosti.

Primjena odredaba o parničnom postupku

Član 78

U postupku o bračnom sporu primjenjuju se odredbe Zakona o parničnom postupku, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Hitnost postupka u bračnom sporu

Član 79

Postupak u bračnom sporu je hitan.

GLAVA VI
ODNOSI RODITELjA I DJECE

1. Prava i dužnosti roditelja i djece

Roditeljsko pravo

Član 80

(1) Roditelji imaju pravo i dužnost da se brinu o svom maloljetnom djetetu, odnosno da ga čuvaju, podižu, vaspitavaju, obrazuju, izdržavaju, zastupaju i upravljaju njegovom imovinom.

(2) Majka i otac su ravnopravni u vršenju roditeljskog prava i dužnosti.

(3) Ako je jedan od roditelja umro ili proglašen za umrlo lice, ili nije poznat, ili mu je oduzeto roditeljsko pravo, roditeljsko pravo pripada drugom roditelju.

(4) Samohrani roditelj, u smislu ovog zakona, jeste roditelj koji samostalno vrši roditeljsko pravo nad djetetom čiji je drugi roditelj

umro ili je proglašen za umrlo lice ili nije poznat.

Nemogućnost odricanja od roditeljskog prava

Član 81

Roditelj se ne može odreći roditeljskog prava.

Briga o životu i zdravlju djeteta

Član 82

Roditelji imaju pravo i dužnost da štite svoje maloljetno dijete i da se brinu o njegovom životu i zdravlju.

Prava djeteta

Član 83

(1) Dijete ima pravo na život.

(2) Dijete ima pravo na obezbjeđivanje najboljih mogućih uslova za pravilan razvoj.

(3) Dijete ima pravo na obrazovanje.

(4) Dijete ima pravo na zaštitu od nezakonitog miješanja u njegovu privatnost i porodicu.

(5) Dijete ima pravo da traži zaštitu svojih prava pred nadležnim organom.

Ostala prava djeteta

Član 84

(1) Dijete ima pravo na posebnog staratelja u slučajevima određenim ovim zakonom.

(2) Dijete ima pravo na zaposlenje koje nije štetno za njegovo zdravlje i njegov razvoj i koje neće ometati njegovo obrazovanje.

(3) Dijete u porodici ima pravo na zaštitu od svih oblika nasilja, zloupotrebe, zlostavljanja i zanemarivanja.

(4) U svim pitanjima koja se tiču roditeljskog prava, najbolji interes djeteta je primaran i interesi djeteta moraju biti zaštićeni uvijek kada su u sukobu sa interesima roditelja i drugih lica koja se brinu o djetetu ili održavaju lične odnose sa djetetom.

(5) Svako je dužan da poštuje prava djeteta.

Pravo djeteta da živi sa roditeljima

Član 85

(1) Dijete ima pravo da živi sa roditeljima i da se roditelji o njemu brinu prije svih drugih.

(2) Pravo djeteta da živi sa roditeljima može biti ograničeno samo sudskom odlukom kada je u odgovarajućem postupku utvrđeno da je to u najboljem interesu djeteta, osim kada je drugačije propisano zakonom.

Pravo djeteta na lične odnose

Član 86

(1) Dijete ima pravo da održava lične odnose sa roditeljem sa kojim ne živi.

(2) Zahtjev za održavanje ličnih odnosa djeteta i roditelja sa kojim dijete ne živi mogu podnijeti taj roditelj i dijete, a o zahtjevu odlučuje sud presudom u parničnom postupku kojom utvrđuje pravo na održavanje ličnih odnosa, određujući način održavanja ličnih odnosa, a u skladu sa najboljim interesom djeteta.

(3) Dijete ima pravo da održava lične odnose i sa srodnicima i drugim licima sa kojim ga vezuje posebna bliskost, ako je to u najboljem interesu djeteta.

(4) Lica iz stava 3. ovog člana imaju pravo da održavaju lične odnose sa djetetom, ako je to u najboljem interesu djeteta.

(5) Prijedlog za održavanje ličnih odnosa sa djetetom mogu podnijeti lica iz stava 3. ovog člana i dijete, a o prijedlogu odlučuje sud rješenjem u vanparničnom postupku, kojim određuje način održavanja ličnih odnosa, a u skladu sa najboljim interesom djeteta.

(6) Roditelj sa kojim dijete živi dužan je da omogući i podstiče održavanje ličnih odnosa djeteta sa roditeljem sa kojim ne živi i sa licima iz stava 3. ovog člana.

(7) Održavanje ličnih odnosa između djeteta i lica iz st. 1. i 3. ovog člana može se ograničiti ili zabraniti samo ako je to u najboljem interesu djeteta.

(8) Lični odnosi sa djetetom, u smislu ovog zakona, obuhvataju neposredne i posredne kontakte sa djetetom.

Uređenje održavanja ličnih odnosa sa djetetom

Član 87

(1) Održavanje ličnih odnosa između djeteta i roditelja sa kojim dijete ne živi može se urediti na osnovu sporazuma roditelja maloljetnog djeteta o zajedničkom vršenju roditeljskog prava ili sporazuma roditelja maloljetnog djeteta o samostalnom vršenju roditeljskog prava.

(2) Ako sud ocijeni da je sporazum iz stava 1. ovog člana u najboljem interesu djeteta, taj sporazum će unijeti u izreku svoje odluke.

(3) U slučajevima kada po ocjeni suda sporazum roditelja o samostalnom vršenju roditeljskog prava ili sporazum roditelja o zajedničkom vršenju roditeljskog prava nije u najboljem interesu djeteta, kao i kada roditelji nisu postigli sporazum o vršenju roditeljskog prava, sud će donijeti odluku o održavanju ličnih odnosa djeteta i roditelja koji ne vrši roditeljsko pravo, odnosno sa kojim dijete ne živi.

(4) Roditelji, kao i lica iz člana 86. stav 3. ovog zakona, iz opravdanih razloga mogu zahtijevati od suda izmjenu odluke o održavanju ličnih odnosa sa djetetom.

Pravo djeteta na slobodno izražavanje mišljenja

Član 88

(1) Dijete ima pravo na slobodno izražavanje vlastitog mišljenja u skladu sa uzrastom i zrelošću.

(2) U postupku u kojem se odlučuje o svim pitanjima koja se tiču djeteta, sud i nadležni organ dužan je omogućiti djetetu da izrazi svoje mišljenje, osim ako se ne utvrdi da to nije u skladu sa najboljim interesom djeteta.

(3) Dijete ima pravo da blagovremeno dobije informacije i obavještenja koja su mu potrebna za zasnivanje vlastitog mišljenja i da blagovremeno dobije savjet o posljedicama mogućeg uvažavanja njegovog mišljenja, te je u tu svrhu sud i nadležni organ dužan da

razmotri da li je dijete dobilo dovoljno informacija da formira svoje mišljenje i da li je potrebno da se pribave dodatne informacije od roditelja, usvojilaca, staratelja ili nadležnih ustanova.

(4) Mišljenju djeteta mora se posvetiti dužna pažnja u svim pitanjima koja se tiču djeteta i u svim postupcima u kojima se odlučuje o pravima i interesima djeteta, u skladu sa djetetovim godinama i zrelošću.

Postupanje nadležnog organa u vezi sa pravima djeteta na slobodno izražavanje mišljenja

Član 89

(1) Sud i nadležni organ u upravnom postupku obezbijediće uslove da dijete slobodno izrazi svoje mišljenje na prikladnom mjestu i u saradnji sa školskim psihologom, stručnim savjetnikom u sudu, organom starateljstva, porodičnim savjetovalištem ili drugom ustanovom u prisustvu lica, ako to lice dijete samo odabere.

(2) Sud i nadležni organ dužni su da u svojim odlukama koje se tiču prava i interesa djeteta navedu da li je djetetu omogućeno da izrazi svoje mišljenje, da konstatuju u čemu se sastoji mišljenje djeteta i da obrazlože svoj stav prema tom mišljenju.

(3) Ako sud i nadležni organ nisu omogućili djetetu da slobodno izrazi mišljenje, obavezni su da obrazlože zašto to nije učinjeno.

(4) Dijete ima pravo da putem roditelja ili staratelja bude informisano kako je odlučeno u postupku u kojem je dijete izrazilo svoje mišljenje.

Zaštita djeteta

Član 90

(1) Republika Srpska, posredstvom nadležnih organa, dužna je da preduzme sve potrebne mjere za zaštitu djeteta od svakog oblika zanemarivanja, nasilja i zlostavljanja i od svake vrste eksploatacije, te u svim aktivnostima koje se tiču djeteta najbolji interes djeteta mora biti prioritet.

(2) Roditelji i ostali članovi porodice ne smiju dijete podvrgavati ponižavajućim postupcima, duševnom i tjelesnom kažnjavanju,

odnosno zlostavljanju.

(3) Ako su roditelji, odnosno onaj roditelj kod kojeg dijete živi zlostavljali dijete ili zanemarili brigu o djetetu, zanemarili vaspitanje djeteta ili je kod djeteta došlo do poremećaja u vaspitanju, sud može dijete oduzeti i povjeriti ga drugom roditelju, nekom drugom licu ili odgovarajućoj ustanovi, ukoliko ne postoji sudska odluka o povjeravanju djeteta.

Izdržavanje djeteta

Član 91

Roditelji imaju pravo i dužnost da svoju djecu izdržavaju na način i pod uslovima određenim ovim zakonom.

Obrazovanje djeteta

Član 92

(1) Roditelji imaju pravo i dužnost da se brinu o obrazovanju svoje maloljetne djece.

(2) Roditelji su dužni da se brinu o redovnom osnovnom školovanju svoje djece.

(3) Roditelji imaju pravo i dužnost da prema svojim prilikama omoguće dalje školovanje svoje djece, vodeći računa o njihovim sposobnostima i sklonostima.

Zastupanje djeteta

Član 93

(1) Roditelji imaju pravo i dužnost da zastupaju svoju maloljetnu djecu u pravnim poslovima i postupcima izvan granica poslovne i procesne sposobnosti djeteta.

(2) Ako maloljetnom djetetu treba nešto uručiti ili saopštiti, to se može punovažno učiniti jednom ili drugom roditelju, a ako roditelji ne žive zajedno, onom roditelju kod koga dijete živi.

(3) Ako roditelji zajednički vrše roditeljsko pravo, zakonskim zastupnikom djeteta smatra se roditelj kod koga dijete živi.

Poslovna sposobnost djeteta

Član 94

(1) Dijete koje je navršilo 14 godina života može preduzimati pravne poslove kojima stiče isključivo prava, pravne poslove kojima ne stiče ni prava ni obaveze i pravne poslove manjeg značaja, kao i sve ostale pravne poslove uz prethodnu ili naknadnu saglasnost roditelja, odnosno staratelja.

(2) Dijete koje je navršilo 15 godina života može preduzimati pravne poslove kojima upravlja i raspolaže svojom imovinom koju je steklo sopstvenim radom, pri čemu je dužno doprinositi za svoje izdržavanje, vaspitanje i obrazovanje.

(3) Nastupanjem punoljetstva, kao i zaključenjem braka prije punoljetstva uz dozvolu suda, stiče se potpuna poslovna sposobnost.

(4) Dijete postaje punoljetno kada navrši 18 godina života.

2. Vršenje roditeljskog prava i dužnosti

Zajedničko vršenje roditeljskog prava

Član 95

(1) Kada žive u zajednici života, roditeljsko pravo roditelji vrše sporazumno.

(2) Kada roditelji ne vode zajednički život, roditeljsko pravo vrše zajednički, ako zaključe sporazum o zajedničkom vršenju roditeljskog prava i ako sud procijeni da je taj sporazum u najboljem interesu djeteta.

Privremeno povjeravanje djeteta trećem licu

Član 96

(1) Ako je to u najboljem interesu djeteta, roditelji ili roditelj koji samostalno vrši roditeljsko pravo može privremeno povjeriti dijete na zaštitu i vaspitanje trećim licima, uz prethodnu saglasnost organa starateljstva.

(2) Dijete se ne može povjeriti na zaštitu i vaspitanje licu koje ne može da bude staratelj.

Sporazum roditelja o zajedničkom vršenju roditeljskog prava

Član 97

(1) Sporazum roditelja o zajedničkom vršenju roditeljskog prava mora sadržavati:

1) saglasnost roditelja da će roditeljska prava i dužnosti obavljati zajednički, međusobnim sporazumijevanjem, koje mora biti u najboljem interesu djeteta,

2) saglasnost roditelja o tome šta će se smatrati prebivalištem djeteta,

3) saglasnost roditelja o održavanju ličnih odnosa djeteta i roditelja sa kojim dijete ne živi,

4) saglasnost roditelja o visini doprinosa za izdržavanje djeteta koji će uplaćivati onaj roditelj sa kojim dijete ne živi.

(2) Sporazum o zajedničkom vršenju roditeljskog prava mora biti sačinjen u pisanoj formi pred organom starateljstva ili sudom.

(3) Ako sud ocijeni da je sporazum o zajedničkom vršenju roditeljskog prava u saglasnosti sa najboljim interesom djeteta, taj sporazum unosi u izreku presude.

Samostalno vršenje roditeljskog prava

Član 98

(1) U slučaju nesporazuma roditelja o vršenju roditeljskog prava odluku o tome donosi sud, uzimajući u obzir najbolji interes djeteta.

(2) Dok sud ne donese odluku o vršenju roditeljskog prava, roditeljsko pravo samostalno vrši onaj roditelj sa kojim dijete živi.

(3) Jedan roditelj samostalno i bez odluke suda vrši roditeljsko pravo kada je drugi roditelj nepoznat, umro, proglašen za umrlo lice, kada mu je oduzeto roditeljsko pravo, kada mu je oduzeta poslovna sposobnost ili mu je poslovna sposobnost ograničena u dijelu koji se odnosi na roditeljsko pravo.

(4) Jedan roditelj samostalno vrši roditeljsko pravo kada roditelji ne žive zajedno, a zaključili su sporazum o zajedničkom ili samostalnom vršenju roditeljskog prava, ali sud taj sporazum nije prihvatio cijeneći da nije u skladu sa najboljim interesom djeteta.

(5) Jedan roditelj samostalno vrši roditeljsko pravo na osnovu odluke suda kada roditelji ne vode zajednički život i kada nisu zaključili

sporazum o zajedničkom ili samostalnom vršenju roditeljskog prava.

(6) Jedan roditelj samostalno vrši roditeljsko pravo na osnovu odluke suda kada roditelji ne vode zajednički život, ako je sud prihvatio sporazum roditelja o samostalnom vršenju roditeljskog prava.

Sporazum o samostalnom vršenju roditeljskog prava

Član 99

(1) Sporazum o samostalnom vršenju roditeljskog prava obuhvata saglasnost roditelja o povjeravanju vršenja roditeljskog prava jednom roditelju, o visini doprinosa za izdržavanje djeteta od roditelja sa kojim dijete ne živi i o načinu održavanja ličnih odnosa djeteta sa roditeljem sa kojim ne živi.

(2) Sporazum o samostalnom vršenju roditeljskog prava mora biti sačinjen u pisanoj formi pred organom starateljstva ili sudom.

(3) Ako sud ocijeni da je sporazum o samostalnom vršenju roditeljskog prava u skladu sa najboljim interesom djeteta, taj sporazum će unijeti u izreku svoje odluke.

(4) Ako sud ocijeni da sporazum o samostalnom vršenju roditeljskog prava nije u skladu sa najboljim interesom djeteta, odluku o vršenju roditeljskog prava donosi sud.

(5) Roditelj koji ne vrši roditeljsko pravo ima pravo i dužnost da izdržava dijete, da sa djetetom održava lične odnose i da o pitanjima koja bitno utiču na život djeteta odlučuje sporazumno sa roditeljem koji samostalno vrši roditeljsko pravo.

Predaja djeteta u slučaju smrti roditelja koji je vršio roditeljsko pravo

Član 100

(1) U slučaju smrti roditelja koji je samostalno vršio roditeljsko pravo, preživjeli roditelj ima pravo da traži da mu lice kod koga se dijete nalazi preda dijete.

(2) U slučaju spora o predaji djeteta između roditelja i lica kod kojeg se dijete nalazi, sud će, na osnovu prijedloga i mišljenja organa starateljstva, odlučiti da li će dijete povjeriti na zaštitu i vaspitanje roditelju, nekom drugom licu ili odgovarajućoj ustanovi.

Ponovno odlučivanje suda

Član 101

(1) Novu presudu o uređenju vršenja roditeljskog prava i održavanju ličnih odnosa sa djetetom nadležni sud će donijeti ako to zahtijevaju promijenjene prilike, bez obzira na to koji je sud ranije odlučivao.

(2) U postupku za uređenje vršenja roditeljskog prava i održavanje ličnih odnosa, organ starateljstva ima sva ovlašćenja iz člana 73. ovog zakona.

Pitanja koja bitno utiču na život djeteta

Član 102

(1) Pitanjima koja bitno utiču na život djeteta, u smislu ovog zakona, smatraju se: obrazovanje djeteta, promjena ličnog imena, preduzimanje većih medicinskih zahvata nad djetetom, promjena prebivališta djeteta, izdavanje putnih isprava djetetu i raspolaganje imovinom djeteta velike vrijednosti.

(2) U slučaju nesaglasnosti između roditelja o pitanjima koja bitno utiču na život djeteta, bez obzira na to da li roditelji roditeljsko pravo vrše zajednički ili jedan roditelj samostalno, na zahtjev jednog od roditelja rješenje o pitanjima koja bitno utiču na život djeteta donosi organ starateljstva, vodeći računa o najboljem interesu djeteta.

(3) Žalba protiv rješenja iz stava 2. ovog člana ne odlaže izvršenje rješenja.

3. Postupak za uređenje vršenja roditeljskog prava i održavanja ličnih odnosa sa djetetom

Pokretanje postupka

Član 103

Postupak u sporu za uređenje vršenja roditeljskog prava i sporu za uređenje održavanja ličnih odnosa sa djetetom pokreće se tužbom.

Tužba

Član 104

(1) Tužbu za uređenje roditeljskog prava i uređenje održavanja ličnih odnosa sa djetetom mogu podnijeti dijete i roditelji djeteta.

(2) Ako između djeteta i njegovog zakonskog zastupnika postoje suprotni interesi, dijete zastupa poseban staratelj, kojeg imenuje organ starateljstva.

(3) Ako sud procijeni da u sporu za uređenje vršenja roditeljskog prava, u sporu za uređenje održavanja ličnih odnosa sa djetetom, dijete kao stranka nije zastupano na odgovarajući način, dužan je da djetetu postavi privremenog zastupnika dok organ starateljstva ne imenuje posebnog staratelja.

Nalaz i stručno mišljenje

Član 105

Prije nego što donese odluku o uređenju vršenja roditeljskog prava i uređenju održavanja ličnih odnosa sa djetetom, sud je dužan da od organa starateljstva zatraži nalaz i stručno mišljenje sa prijedlogom.

Odluka o vršenju roditeljskog prava i održavanju ličnih odnosa

Član 106

(1) Ako roditelji nisu zaključili sporazum o samostalnom ili zajedničkom vršenju roditeljskog prava, ili kada sud procijeni da njihov sporazum nije u najboljem interesu deteta, odluku o vršenju roditeljskog prava i o održavanju ličnih odnosa sa djetetom donosi sud.

(2) Kada sud donese odluku o zajedničkom ili samostalnom vršenju roditeljskog prava, a dijete se ne nalazi kod roditelja koji treba da vrši roditeljsko pravo, sud će naložiti da se dijete odmah preda roditelju koji treba da vrši roditeljsko pravo.

(3) Sud može odlučiti da dijete povjeri na zaštitu i vaspitanje drugom licu ili ustanovi, ako je to potrebno radi zaštite najboljeg interesa djeteta.

Presuda i sudsko poravnanje

Član 107

(1) U sporu za uređenje vršenja roditeljskog prava i u sporu za uređenje održavanja ličnih odnosa sa djetetom ne može se izreći presuda zbog propuštanja, niti presuda na osnovu priznanja ili presuda na osnovu odricanja.

(2) U sporu iz stava 1. ovog člana stranke ne mogu da zaključe sudsko poravnanje.

(3) O troškovima postupka u sporu za uređenje vršenja roditeljskog prava i u sporu za uređenje održavanja ličnih odnosa sa djetetom sud će odlučiti po slobodnoj ocjeni, vodeći računa o razlozima pravičnosti.

(4) Protiv drugostepene odluke u sporu za uređenje vršenja roditeljskog prava i u sporu za uređenje održavanja ličnih odnosa između roditelja i djeteta uvijek je dozvoljena revizija.

Sudija u postupku za uređenje vršenja roditeljskog prava i održavanje ličnih odnosa sa djetetom

Član 108

U postupku za uređenje vršenja roditeljskog prava i održavanja ličnih odnosa sa djetetom, po pravilu, postupa sudija koji ima posebna znanja iz oblasti zaštite prava djeteta.

Primjena odredaba o parničnom postupku

Član 109

(1) U postupku za uređenje vršenja roditeljskog prava i održavanje ličnih odnosa sa djetetom primjenjuju se odredbe Zakona o parničnom postupku, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

(2) U postupku za uređenje vršenja roditeljskog prava i održavanja ličnih odnosa sa djetetom, sud može odrediti privremene mjere iz člana 75. ovog zakona.

4. Mjere organa starateljstva za zaštitu prava djeteta

Dužnosti organa starateljstva

Član 110

(1) Organ starateljstva dužan je da preduzima potrebne mjere radi zaštite ličnih i imovinskih prava i interesa djeteta.

(2) Ako to interesi djeteta zahtijevaju, organ starateljstva će pružiti pomoć roditeljima u sređivanju njihovih socijalnih, materijalnih i ličnih prilika i odnosa ili ih uputiti u odgovarajuće savjetovalište.

Mjere zaštite ličnih i imovinskih prava i interesa djeteta

Član 111

Mjere zaštite ličnih i imovinskih prava i interesa djeteta su: upozorenje, nadzor nad vršenjem roditeljskog prava, pojačan nadzor nad vršenjem roditeljskog prava, izdvajanje djeteta iz porodice i zaštita imovinskih prava i interesa djeteta.

Upozorenje

Član 112

(1) Organ starateljstva je ovlašćen da usmeno ili u pisanoj formi upozori roditelje na propuste u vršenju roditeljskog prava koji su se dogodili jednom ili se događaju rijetko, a nastale posljedice za razvoj djeteta su blaže prirode.

(2) Upozorenjem iz stava 1. ovog člana, organ starateljstva može roditelje uputiti na zdravstvene, obrazovne i druge stručne programe i usluge za podršku roditeljstvu i pravilnom vaspitanju djeteta.

(3) Upozorenju iz stava 1. ovog člana prethodi savjetovanje, o čemu se sačinjava službena zabilješka.

Nadzor nad vršenjem roditeljskog prava

Član 113

(1) Ukoliko organ starateljstva utvrdi da roditelji nisu u stanju samostalno vršiti roditeljsko pravo u cjelini ili djelimično, zbog okolnosti nastalih na strani roditelja ili djeteta, a što za posljedicu ima ugrožavanje razvoja djeteta, roditeljima određuje nadzor nad vršenjem roditeljskog prava.

(2) Mjeru iz stava 1. ovog člana organ starateljstva odrediće samo ako život i zdravlje djeteta u porodici nisu ugroženi.

(3) Rješenje o mjeri nadzora nad vršenjem roditeljskog prava obavezno sadrži cilj određivanja mjere, vrijeme trajanja mjere, ime stručnog radnika organa starateljstva - voditelja mjere, kao i upozorenje roditeljima o dužnosti saradnje sa organom starateljstva.

(4) Rješenje iz stava 3. ovog člana može sadržavati preporuku roditeljima i djetetu da zatraže odgovarajuće liječenje u zdravstvenoj ustanovi, tretman u ustanovi socijalne zaštite ili drugoj odgovarajućoj

ustanovi ili uključivanje u odgovarajući psihosocijalni program podrške.

(5) Na osnovu rješenja iz stava 3. ovog člana, organ starateljstva će najkasnije u roku od 15 dana od dana donošenja rješenja izraditi plan i program sprovođenja mjere nadzora nad vršenjem roditeljskog prava.

(6) Organ starateljstva, roditelji i dijete međusobno sarađuju u postizanju dogovora o načinu rada i sadržaju mjere.

(7) O žalbi protiv rješenja iz stava 3. ovog člana odlučuje Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite.

(8) Žalba ne odlaže izvršenje rješenja.

Sadržaj nadzora nad vršenjem roditeljskog prava

Član 114

(1) Za vrijeme trajanja nadzora nad vršenjem roditeljskog prava stručni radnik organa starateljstva - voditelj mjere će obilaziti porodicu i savjetima i drugim odgovarajućim metodama i mjerama socijalnog rada pružati podršku roditeljima u vršenju roditeljskog prava u skladu sa planom i programom sprovođenja mjere.

(2) Stručni radnik organa starateljstva - voditelj mjere jednom mjesečno sačinjava izvještaj o sprovođenju mjere, te sačinjava i završni izvještaj o sprovođenju mjere u roku od 15 dana prije isteka roka na koji je mjera određena.

(3) Ukoliko roditelji nisu pokazali spremnost na saradnju ili ako završni izvještaj pokazuje da cilj mjere tokom njenog trajanja nije postignut, organ starateljstva razmatra druge mjere radi zaštite ličnih prava i interesa djeteta u roku od 15 dana od dana isteka roka na koji je mjera određena.

(4) Organ starateljstva je dužan roditelje i dijete upoznati sa završnim izvještajem, stručnom procjenom i potrebom preduzimanja drugih odgovarajućih mjera za zaštitu ličnih prava i interesa djeteta.

(5) Izuzetno od stava 4. ovog člana, dijete se neće upoznati sa završnim izvještajem, stručnom procjenom i potrebom preduzimanja

drugih odgovarajućih mjera za zaštitu ličnih prava i interesa djeteta ako bi to imalo posljedice za njegovo zdravlje i razvoj.

Trajanje nadzora nad vršenjem roditeljskog prava

Član 115

(1) Mjera nadzora nad vršenjem roditeljskog prava određuje se u neprekidnom trajanju od šest mjeseci do godinu dana, a može se odrediti uvijek kada postoje opravdani razlozi, bez obzira na vrstu prethodno određene mjere.

(2) Mjera nadzora nad vršenjem roditeljskog prava može se produžiti ako za to postoje opravdani razlozi.

(3) Organ starateljstva dužan je da prije isteka roka od godinu dana od dana prestanka mjere nadzora nad vršenjem roditeljskog prava procijeni porodične prilike i o tome sačini izvještaj.

Pojačan nadzor nad vršenjem roditeljskog prava

Član 116

(1) Organ starateljstva će roditeljima odrediti mjeru pojačanog nadzora nad vršenjem roditeljskog prava ako je utvrđeno da postoji ugroženost djetetovog razvoja većeg intenziteta i trajanja, a roditelji su:

1) pokazali spremnost i sposobnost da u kraćem vremenu promijene svoje ponašanje kako bi se spriječilo izdvajanje djeteta iz porodice,

2) pokazali spremnost da poštuju jasna uputstva i omogućiti nesmetan nadzor nad brigom o djetetu.

(2) Mjeru iz stava 1. ovog člana organ starateljstva će odrediti samo ako život i zdravlje djeteta u porodici nisu ugroženi.

Sadržaj pojačanog nadzora nad vršenjem roditeljskog prava

Član 117

(1) Na odlučivanje o mjeri pojačanog nadzora nad vršenjem roditeljskog prava, sadržaj rješenja o određivanju mjere, dužnosti stručnog radnika organa starateljstva - voditelja mjere i organa starateljstva, kao i na pravo žalbe, shodno se primjenjuju odredbe čl. 113. i 114. ovog zakona.

(2) Rješenjem o mjeri pojačanog nadzora nad vršenjem roditeljskog prava roditeljima se određuju češće posjete i pojačana pomoć stručnog radnika organa starateljstva - voditelja mjere, jasna uputstva i posljedice koje mogu nastupiti zbog nepoštovanja uputstava i odbijanja saradnje sa organom starateljstva.

Trajanje pojačanog nadzora nad vršenjem roditeljskog prava

Član 118

(1) Pojačan nadzor nad vršenjem roditeljskog prava određuje se u trajanju od tri do šest mjeseci, u zavisnosti od razloga zbog kojih je određen.

(2) Pojačan nadzor nad vršenjem roditeljskog prava može se odrediti više puta ukoliko nastupe pozitivne promjene na strani roditelja i napredak na strani djeteta, ali najduže u uzastopnom trajanju do godinu dana.

(3) Organ starateljstva dužan je da prije isteka roka od godinu dana od dana prestanka mjere pojačanog nadzora nad vršenjem roditeljskog prava procijeni porodične prilike i o tome sačini izvještaj.

Privremeno izdvajanje djeteta iz porodice po odluci organa starateljstva

Član 119

(1) O izdvajanju djeteta iz porodice u slučaju ugroženosti života i zdravlja djeteta odlučuje sud, na prijedlog organa starateljstva.

(2) Ukoliko postoji neposredna opasnost za život i zdravlje djeteta koji se mogu zaštititi samo izdvajanjem djeteta iz okruženja u kome živi, organ starateljstva će privremeno odlučiti o izdvajanju djeteta od roditelja ili lica kod koga se dijete nalazi i podnijeti sudu prijedlog za izdvajanje djeteta iz porodice.

(3) Rješenjem o privremenom izdvajanju djeteta iz porodice organ starateljstva će odlučiti o zbrinjavanju djeteta kod drugog lica, u hraniteljskoj porodici, ustanovi socijalne zaštite ili drugoj ustanovi.

(4) Rješenje o privremenom izdvajanju djeteta organ starateljstva donosi po službenoj dužnosti.

(5) O žalbi protiv rješenja organa starateljstva iz stava 3. ovog člana odlučuje Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite.

(6) Žalba ne odlaže izvršenje rješenja.

(7) Privremeno izdvajanje djeteta iz porodice o kome je odlučio organ starateljstva traje dok sud ne odluči o tome.

Izdvajanje djeteta iz porodice po odluci suda

Član 120

(1) Organ starateljstva dužan je da u roku od tri dana od dana donošenja rješenja o privremenom izdvajanju djeteta iz porodice podnese sudu obrazložen prijedlog za izdvajanje djeteta iz porodice i zbrinjavanje djeteta kod drugog lica, u hraniteljskoj porodici, ustanovi socijalne zaštite ili drugoj ustanovi.

(2) Sud u vanparničnom postupku odlučuje o izdvajanju djeteta iz porodice i istom odlukom ovlašćuje organ starateljstva da izvrši izbor lica, hraniteljske porodice, ustanove socijalne zaštite ili druge ustanove u koju će dijete biti smješteno.

(3) Organ starateljstva dužan je da svakih šest mjeseci ispita svoju odluku o izboru lica, hraniteljske porodice, ustanove socijalne zaštite ili druge ustanove u koju je dijete smješteno, odnosno da sudu predloži vraćanje djeteta u njegovu porodicu ako smatra da je to u najboljem interesu djeteta.

(4) Kada prestanu da postoje razlozi zbog kojih je dijete izdvojeno iz svoje porodice, roditelji, usvojilac i organ starateljstva imaju pravo da predlože sudu stavljanje van snage odluke o izdvajanju djeteta iz porodice.

Zaštita imovinskih prava i interesa djeteta

Član 121

(1) Organ starateljstva može, u svako doba, od roditelja zahtijevati polaganje računa o upravljanju imovinom djeteta.

(2) Organ starateljstva može zahtijevati da sud u vanparničnom postupku, radi zaštite imovinskih interesa djeteta, dozvoli mjere obezbjeđenja na imovini roditelja.

(3) Organ starateljstva može, radi zaštite imovinskih interesa djeteta, zahtijevati da sud u vanparničnom postupku odluči da se roditelji u pogledu upravljanja imovinom djeteta stave u položaj staratelja.

Princip najmanjeg posezanja

Član 122

(1) Pri izboru odgovarajuće mjere staranja organ starateljstva će uzeti u obzir uzrast djeteta, njegovu psihofizičku razvijenost, psihička svojstva, sklonosti i navike, dotadašnje vaspitanje i odgajanje, porodične i socijalne uslove u kojima je živio i druge relevantne okolnosti.

(2) Pri izboru odgovarajuće mjere organ starateljstva vodiće računa o poštovanju principa najmanjeg posezanja (ide se od blaže mjere ka strožoj mjeri).

5. Produženje roditeljskog prava i dužnosti

Razlozi za produženje roditeljskog prava

Član 123

(1) Sud može u vanparničnom postupku po zahtjevu roditelja, usvojioca ili organa starateljstva odlučiti da se roditeljsko pravo produži i poslije punoljetstva djeteta, ako dijete zbog tjelesnog ili duševnog nedostatka nije sposobno da se samo brine o sebi i o svojim pravima i interesima.

(2) Kada prestanu razlozi zbog kojih je roditeljsko pravo bilo produženo, sud će na zahtjev roditelja, odnosno usvojioca ili organa starateljstva odlučiti o prestanku roditeljskog prava.

6. Oduzimanje roditeljskog prava i dužnosti

Razlozi za oduzimanje roditeljskog prava

Član 124

(1) Roditelju koji zloupotrebljava roditeljsko pravo i grubo zanemaruje dužnosti iz roditeljskog prava sud će u vanparničnom postupku oduzeti roditeljsko pravo.

(2) Roditelj zloupotrebljava roditeljska prava i dužnosti ako:

1) sprovodi fizičko ili psihičko nasilje nad djetetom,

2) seksualno iskorišćava dijete,

3) eksploatiše dijete prisiljavajući ga da pretjerano radi ili da obavlja rad neprimjeren njegovom uzrastu,

4) ga podstiče na vršenje krivičnih djela,

5) djetetu dozvoljava upotrebu alkoholnog pića, droge ili drugih opojnih supstanci ili ga na to navodi,

6) navodi dijete na bilo koji oblik društveno neprihvatljivog ponašanja,

7) na bilo koji drugi način grubo krši prava djeteta.

(3) Roditelj grubo zanemaruje roditeljske dužnosti i prava ako:

1) napusti dijete,

2) ne brine duže od mjesec dana o djetetu s kojim ne živi,

3) ne održava lične odnose sa djetetom sa kojim ne živi, odnosno ako sprečava održavanje ličnih odnosa između djeteta i roditelja sa kojim dijete ne živi,

4) u roku od godinu dana ne stvori uslove za zajednički život s djetetom koje je smješteno u drugu porodicu ili ustanovu, a za to nema nikakav opravdan razlog,

5) ne izvršava obavezu izdržavanja djeteta u trajanju dužem od tri mjeseca uzastopno ili više od tri mjeseca u posljednjih godinu dana,

6) je zanemario brigu o osnovnim životnim potrebama djeteta s kojim živi ili se ne pridržava mjera koje je radi zaštite prava i dobrobiti djeteta prethodno donio nadležni organ.

(4) Sud može roditeljsko pravo vratiti roditelju ako prestane razlog zbog kojeg mu je to pravo oduzeto, osim u slučaju kada je roditeljsko pravo oduzeto zbog izvršenja krivičnog djela protiv polnog integriteta djeteta pravosnažnom odlukom suda.

Postupak oduzimanja roditeljskog prava

Član 125

(1) Postupak radi oduzimanja roditeljskog prava pokreće organ starateljstva, roditelj, odnosno usvojilac.

(2) Organ starateljstva dužan je da pokrene postupak za oduzimanje roditeljskog prava i u slučaju kada na bilo koji način sazna da postoje okolnosti iz člana 124. st. 1. i 2. ovog zakona.

(3) Odlukom kojom sud odlučuje o oduzimanju roditeljskog prava može odlučiti o smještaju djeteta i povjeravanju na zaštitu i vaspitanje drugom licu ili ustanovi, ako je to potrebno radi zaštite najboljeg interesa djeteta.

(4) Pravosnažna odluka o oduzimanju i vraćanju roditeljskog prava dostavlja se nadležnom matičaru, a ukoliko dijete ima neko pravo na nepokretnostima, odluka se dostavlja radi upisa u javnu evidenciju o nepokretnostima i pravima na njima.

Prestanak roditeljskog prava

Član 126

(1) Roditeljsko pravo prestaje kada dijete postane punoljetno ili kada prije punoljetstva zaključi brak uz dozvolu suda.

(2) Dijete postaje punoljetno kada navrši 18 godina života.

7. Utvrđivanje očinstva i materinstva

Porijeklo djeteta

Član 127

(1) Djetetova majka je žena koja ga je rodila.

(2) Ocem djeteta rođenog u braku ili u periodu do 300 dana po prestanku braka smatra se muž majke djeteta.

(3) Ocem djeteta koje je rođeno van braka smatra se lice koje dijete prizna za svoje ili čije je očinstvo utvrđeno pravosnažnom sudskom presudom.

(4) Ako je dijete rođeno u kasnijem braku majke, ali prije isteka roka od 270 dana po prestanku njenog prethodnog braka, ocem će se smatrati muž majke iz prethodnog braka, osim ako muž majke iz kasnijeg braka sa njenim pristankom prizna dijete za svoje.

(5) Ako bračni supružnik majke iz kasnijeg braka ospori svoje očinstvo, ocem djeteta smatra se muž majke iz prethodnog braka.

Izjašnjenje majke o ocu djeteta

Član 128

(1) Čim sazna za rođenje djeteta van braka, matičar je dužan da pozove majku da se izjasni ko je otac djeteta i da o tome obavijesti organ starateljstva.

(2) Izjavu iz stava 1. ovog člana majka može dati i bez poziva matičara.

(3) Ako se majka izjasni o tome ko je otac djeteta, organ starateljstva će pozvati to lice da izjavi da li je otac djeteta.

Izjašnjenje lica koje je majka označila kao oca djeteta

Član 129

(1) Ako lice iz člana 128. stav 3. ovog zakona izjavi na zapisnik pred organom starateljstva, matičarem ili u notarski obrađenoj ispravi da je otac djeteta, matičar će ga upisati kao oca djeteta u matičnu knjigu rođenih i o upisu obavijestiti majku djeteta.

(2) Ako lice iz stava 1. ovog člana izjavi da nije otac djeteta ili u roku od 30 dana od dana dostavljanja poziva ne dâ nikakvu izjavu, matičar će o tome obavijestiti majku djeteta.

Priznanje očinstva

Član 130

(1) Očinstvo se može priznati pred matičarem, organom starateljstva, sudom ili notarom.

(2) Organ pred kojim je dato ovo priznanje dužan je da bez odlaganja zapisnik dostavi matičaru matičnog područja mjesta rođenja djeteta za upis djeteta u matičnu knjigu rođenih.

(3) Priznanje očinstva može biti učinjeno i u testamentu.

Priznanje očinstva preko punomoćnika

Član 131

(1) Izjava o priznanju očinstva pred organima navedenim u članu 130. stav 1. ovog zakona može se dati i preko punomoćnika.

(2) Punomoć mora biti ovjerena, odnosno u formi notarski obrađene isprave kada se očinstvo priznaje pred notarom i sadržavati izričito

uputstvo punomoćniku da dâ izjavu o priznavanju očinstva određenog djeteta koje je rodila određena žena.

Priznanje očinstva od strane starijeg maloljetnika

Član 132

Očinstvo može priznati i maloljetnik ako je stariji od 16 godina, kao i lice kome je ograničena poslovna sposobnost, ako su ta lica sposobna da shvate prirodu i značenje izjave o priznavanju očinstva.

Priznanje očinstva prije rođenja djeteta

Član 133

(1) Očinstvo se može priznati i prije rođenja djeteta.

(2) U slučaju iz stava 1. ovog člana priznanje očinstva proizvodi pravno dejstvo ako se dijete rodi živo.

Priznanje očinstva poslije smrti djeteta

Član 134

(1) Očinstvo djeteta može se priznati i poslije smrti djeteta, ali samo ako je ono ostavilo potomstvo.

(2) Pod uslovima iz stava 1. ovog člana, lica ovlašćena ovim zakonom za podnošenje tužbe za utvrđivanje očinstva mogu tužbom zahtijevati da se utvrdi očinstvo umrlog djeteta.

Saglasnost majke sa priznanjem očinstva

Član 135

(1) Priznanje očinstva upisuje se u matičnu knjigu rođenih ako se majka s priznanjem saglasi.

(2) Saglasnost iz stava 1. ovog člana mora biti data pred matičarem, organom starateljstva ili sudom, u javnoj ili u ovjerenoj ispravi ili pred notarom u formi notarski obrađene isprave.

(3) Ako se majka prethodno izjasnila da je otac djeteta lice koje je priznalo očinstvo, ta će se izjava smatrati njenom saglasnošću.

Izjašnjenje majke na izjavu o priznanju očinstva

Član 136

Ako se majka nije koristila mogućnošću iz člana 128. stav 3. ovog zakona, matičar će je pozvati da se o tome izjasni u roku od 30 dana nakon što primi obavještenje da je određeno lice priznalo očinstvo.

Saglasnost starijeg maloljetnika sa priznanjem očinstva

Član 137

(1) Ako je dijete starije od 16 godina, potrebna je i njegova saglasnost s priznanjem očinstva.

(2) Saglasnost iz stava 1. ovog člana se daje na način propisan u članu 130. stav 1. ovog zakona.

(3) Ako je dijete mlađe od 16 godina ili starije od 16 godina, a trajno je nesposobno za rasuđivanje, a majka više nije živa, ili je proglašena umrlom, ili joj je potpuno oduzeta poslovna sposobnost, izjavu o saglasnosti s priznanjem očinstva daje staratelj djeteta uz prethodnu saglasnost organa starateljstva.

Uskraćivanje saglasnosti sa priznanjem očinstva

Član 138

(1) Ako se majka ili dijete starije od 16 godina, odnosno staratelj djeteta, kada je njihova saglasnost potrebna, ne saglase s priznanjem očinstva ili se ne izjasne o tome u roku od 30 dana po prijemu obavještenja o priznanju, lice koje je priznalo dijete za svoje može tužbom tražiti da sud utvrdi njegovo očinstvo.

(2) Tužba se može podnijeti u roku od tri godine od dana prijema obavještenja o nesaglasnosti lica iz stava 1. ovog člana.

Neopozivost izjave o priznanju očinstva i saglasnosti sa priznanjem očinstva

Član 139

(1) Priznanje očinstva je neopozivo.

(2) Saglasnost sa priznanjem očinstva je neopoziva.

Osporavanje ranije priznatog očinstva

Član 140

(1) Lice koje je priznalo očinstvo, a kasnije sazna za okolnosti koje bi isključivale njegovo očinstvo, može očinstvo osporavati tužbom.

(2) Tužba iz stava 1. ovog člana može se podnijeti u roku od godinu dana od dana saznanja za okolnosti koje bi isključivale očinstvo, a najkasnije u roku od pet godina od dana davanja izjave o priznavanju očinstva.

Član 141**

(*prestalo da važi*)

Tužba djeteta za utvrđivanje očinstva

Član 141a

Tužbu radi utvrđivanja očinstva dijete može podnijeti bez obzira na godine života.

Tužba majke za utvrđivanje očinstva

Član 142

Tužbu radi utvrđivanja očinstva može podnijeti majka do navršenih 18 godina života djeteta.

Tužba organa starateljstva za utvrđivanje očinstva

Član 143

U slučaju kad je majka označila određeno lice za oca djeteta pred matičarem, a kasnije, zanemarujući interese djeteta, ne pokrene postupak za utvrđivanje očinstva u roku od godinu dana od dana rođenja djeteta, organ starateljstva može tužbom pokrenuti postupak za utvrđivanje očinstva najkasnije do navršene dvije godine života djeteta.

Utvrđivanje materinstva

Član 144

Odredbe ovog zakona o utvrđivanju očinstva shodno se primjenjuju i na utvrđivanje materinstva.

8. Osporavanje očinstva i materinstva

Osporavanje očinstva od strane muža majke djeteta

Član 145

(1) Muž može osporavati očinstvo djeteta koje je rodila njegova žena za vrijeme trajanja braka ili prije isteka 300 dana od dana prestanka

braka, ako smatra da mu nije otac.

(2) Ako je mužu potpuno oduzeta poslovna sposobnost, tužbu radi osporavanja njegovog očinstva može podnijeti njegov staratelj, uz prethodnu saglasnost organa starateljstva.

Rok za tužbu

Član 146

Tužba radi osporavanja očinstva iz člana 145. ovog zakona može se podnijeti u roku od šest mjeseci od dana saznanja za činjenicu na osnovu koje se može zaključiti da tužilac nije otac djeteta, ali najkasnije do navršenih deset godina života djeteta.

Prava nasljednika muža da nastave započeti postupak

Član 147

(1) U slučaju iz člana 145. ovog zakona, nasljednici muža nisu ovlašćeni da podnesu tužbu radi osporavanja očinstva, ali mogu nastaviti započeti postupak.

(2) Nasljednici muža mogu nastaviti već započeti postupak u roku od šest mjeseci od časa smrti muža.

(3) Po isteku roka iz stava 2. ovog člana, sud će obustaviti postupak.

Osporavanje očinstva od strane majke djeteta

Član 148

(1) Majka može osporavati da je otac njenog djeteta lice koje se po ovom zakonu smatra ocem djeteta.

(2) Tužba iz stava 1. ovog člana može se podnijeti u roku od šest mjeseci od dana rođenja djeteta.

Osporavanje očinstva od strane djeteta

Član 149

(1) Dijete može osporavati da mu je otac lice koje se po ovom zakonu smatra njegovim ocem, osim u slučaju kada je očinstvo utvrđeno pravosnažnom sudskom presudom.

(2) Tužbu iz stava 1. ovog člana dijete može podnijeti bez obzira na godine života.

Osporavanje očinstva od strane lica koje sebe smatra ocem djeteta

Član 150

(1) Lice koje sebe smatra ocem djeteta rođenog van braka može osporavati očinstvo drugog lica koje je to dijete priznalo za svoje, ako istovremeno traži da se utvrdi njegovo očinstvo.

(2) Tužba iz stava 1. ovog člana može se podnijeti u roku od godinu dana od dana upisa osporenog očinstva u matičnu knjigu.

(3) Lice koje sebe smatra ocem djeteta rođenog u braku može osporavati očinstvo muškarcu koji se prema ovom zakonu smatra ocem djeteta, ako istovremeno traži da se utvrdi njegovo očinstvo.

(4) Tužba radi osporavanja očinstva iz stava 3. ovog člana može se podnijeti u roku od šest mjeseci od dana saznanja za činjenicu na osnovu koje se može zaključiti da je to lice otac djeteta, ali najkasnije do navršenih deset godina života djeteta.

Zabrana osporavanja očinstva

Član 151

Ne može se osporavati očinstvo poslije smrti djeteta.

Osporavanje materinstva

Član 152

Odredbe ovog zakona o osporavanju očinstva shodno se primjenjuju i na osporavanje materinstva.

9. Utvrđivanje i osporavanje očinstva djece začete postupcima biomedicinski potpomognute oplodnje

Zabrana utvrđivanja očinstva

Član 153

Ne može se utvrđivati očinstvo djeteta koje je začeto postupcima biomedicinski potpomognute oplodnje.

Osporavanje očinstva od strane muža majke djeteta

Član 154

(1) Muž može osporavati očinstvo djeteta koje je rodila njegova žena ako je do začeća biomedicinski potpomognutom oplodnjom došlo

sjemenom drugog muškarca bez njegove saglasnosti.

(2) Tužba radi osporavanja očinstva u slučaju iz stava 1. ovog člana podnosi se u roku od šest mjeseci od dana saznanja za začeće djeteta postupcima biomedicinski potpomognutom oplodnjom, a najkasnije do navršenih pet godina života djeteta.

10. Postupak u sporovima radi utvrđivanja i osporavanja očinstva i materinstva

Stranke u postupku

Član 155

(1) Postupak u sporovima za utvrđivanje, odnosno osporavanje očinstva i materinstva pokreće se tužbom.

(2) Stranke u sporu za utvrđivanje očinstva su lice čije se očinstvo utvrđuje, dijete i majka djeteta.

(3) Stranke u sporu o osporavanju očinstva su: lice koje se po ovom zakonu smatra ocem djeteta, dijete i majka djeteta.

(4) Kada treće lice osporava očinstvo licu koje je dijete priznalo za svoje, stranke u sporu su: lice koje osporava očinstvo, lice čije se očinstvo osporava, dijete i majka djeteta.

(5) Ako tuženi u sporu o materinstvu i očinstvu nije više živ, tužba se podnosi protiv njegovih nasljednika.

Odbacivanje tužbe

Član 156

(1) Ako tužbom za utvrđivanje, odnosno za osporavanje očinstva nisu kao tužilac ili kao tuženi obuhvaćene sve stranke u sporu, sud će pozvati tužioca da dopuni tužbu tako što će navesti i stranku koja tužbom nije obuhvaćena.

(2) Ako tužilac u roku koji je sud odredio ne postupi na način iz stava 1. ovog člana, tužba će se odbaciti.

(3) Ako tužbu za utvrđivanje, odnosno za osporavanje očinstva podnese lice koje za to nije ovlašćeno ovim zakonom, tužba će se odbaciti.

Suparničari

Član 157

(1) Stranke koje podnose tužbu radi utvrđivanja, odnosno osporavanja očinstva, odnosno protiv kojih je upravljen tužbeni zahtjev jedinstveni su suparničari.

(2) Ako je tužbu za utvrđivanje, odnosno osporavanje očinstva podnijelo ovlašćeno lice u zakonskom roku, tužbi se, kao suparničar, može pridružiti i lice kome je istekao rok za podnošenje tužbe.

Zastupanje djeteta

Član 158

(1) Ako dijete i roditelj koji po zakonu zastupa dijete zajedno podnose tužbu za utvrđivanje ili osporavanje očinstva, odnosno ako su tuženi istom tužbom, taj će roditelj zastupati dijete i u parnici, ali organ starateljstva može djetetu postaviti posebnog staratelja ako između djeteta i roditelja u toj parnici postoje suprotni interesi.

(2) Ako su dijete i roditelj koji po zakonu zastupa dijete, u parnici u suprotnim stranačkim ulogama tužioca i tuženog, organ starateljstva postaviće djetetu posebnog staratelja.

Posebna pravila postupka

Član 159

(1) U postupku u sporovima radi utvrđivanja, odnosno osporavanja očinstva i materinstva isključena je javnost.

(2) U sporovima za utvrđivanje ili osporavanje očinstva ili materinstva ne može se donijeti presuda zbog propuštanja ni presuda na osnovu priznanja, niti se može zaključiti sudsko poravnanje.

(3) U parnicama za utvrđivanje ili osporavanje očinstva ili materinstva odricanje od tužbenog zahtjeva ima isto pravno dejstvo kao i povlačenje tužbe.

Troškovi postupka

Član 160

O troškovima postupka u parnicama radi utvrđivanja, odnosno osporavanja očinstva ili materinstva sud će odlučiti po slobodnoj ocjeni, vodeći računa o razlozima pravičnosti.

Privremene mjere

Član 161

(1) U postupku za utvrđivanje, odnosno osporavanje očinstva ili materinstva, sud može po službenoj dužnosti odrediti privremene mjere radi zaštite, smještaja i izdržavanja djece.

(2) Žalba protiv rješenja o privremenoj mjeri ne zadržava izvršenje rješenja.

(3) Sud je dužan da presudom u sporu o materinstvu i očinstvu odluči o vršenju roditeljskog prava, izdržavanju maloljetnog djeteta i održavanju ličnih odnosa između djeteta i roditelja sa kojim dijete ne živi.

Primjena pravila parničnog postupka

Član 162

(1) Protiv drugostepene odluke u sporovima radi utvrđivanja i osporavanja očinstva i materinstva uvijek je dozvoljena revizija.

(2) U postupku za utvrđivanje i osporavanje očinstva ili materinstva primjenjuju se odredbe Zakona o parničnom postupku, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

GLAVA VII
USVOJENjE

1. Pojam i oblici usvojenja

Pojam usvojenja

Član 163

Usvojenje je poseban oblik porodičnopravne zaštite djeteta bez roditelja ili bez odgovarajućeg roditeljskog staranja kojim se, na osnovu odluke organa starateljstva, zasniva roditeljski, odnosno srodnički odnos.

Oblici usvojenja

Član 164

Usvojenje može biti potpuno i nepotpuno.

Pravo na saznanje porijekla

Član 165

(1) Dijete ima pravo da zna da je usvojeno, u skladu sa svojim uzrastom i zrelošću.

(2) Službeno lice organa starateljstva upoznaće buduće usvojioce s tim da imaju obavezu da djetetu saopšte istinu o njegovom porijeklu, vodeći računa o djetetovom uzrastu i zrelosti.

2. Uslovi za zasnivanje usvojenja

Korisnost usvojenja za usvojenika

Član 166

Usvojenje se može zasnovati samo ako je korisno za usvojenika.

Porodični status usvojenika

Član 167

Usvojiti se može dijete:

1) koje nema žive roditelje,

2) čiji roditelji nisu poznati ili je nepoznato njihovo boravište najmanje godinu dana, a u tom periodu se ne brinu za dijete,

3) čiji su roditelji pred nadležnim organom starateljstva pristali da njihovo dijete bude usvojeno.

Najmanja uzrasna dob usvojenika

Član 168

Dijete ne može biti usvojeno prije nego što navrši tri mjeseca života.

Smetnje za usvojenje

Član 169

(1) Ne može se usvojiti krvni srodnik u pravoj liniji, ni rođeni brat ili sestra, odnosno sestra ili brat po ocu ili majci.

(2) Staratelj ne može usvojiti svog štićenika dok ga organ starateljstva ne razriješi dužnosti staratelja.

Pristanak roditelja

Član 170

(1) Za zasnivanje usvojenja potreban je pristanak oba roditelja djeteta, ako dijete ima roditelje.

(2) Pristanak roditelja mora biti izričit u odnosu na oblik usvojenja.

(3) Roditelj daje pristanak za zasnivanje usvojenja sa označavanjem ili bez označavanja usvojilaca.

(4) Roditelj može opozvati pristanak za zasnivanje usvojenja u roku od 30 dana od dana kada je dao pristanak.

(5) Pravom iz stava 4. ovog člana roditelj se može koristiti samo jednom.

Saglasnost staratelja usvojenika

Član 171

Ako je dijete pod starateljstvom, saglasnost za usvojenje daje njegov staratelj.

Lična svojstva usvojilaca

Član 172

(1) Usvojiti može samo lice za koje je utvrđeno da ima lična svojstva na osnovu kojih se može zaključiti da će roditeljsko pravo vršiti u najboljem interesu djeteta.

(2) Usvojiti ne može:

1) lice kome je oduzeto roditeljsko pravo,

2) lice kome je oduzeta ili ograničena poslovna sposobnost,

3) lice koje ne pruža dovoljno jemstva da će usvojenika podizati i vaspitati tako da bude koristan član društvene zajednice,

4) lice upisano u Registar lica pravosnažno osuđenih za krivična djela seksualne zloupotrebe i iskorišćavanja djece,

5) lice koje je duševno bolesno ili slaboumno, odnosno koje boluje od druge bolesti koja može dovesti u opasnost zdravlje ili život usvojenika.

(3) Usvojiti ne može ni lice kod čijeg se bračnog supružnika ili vanbračnog partnera stiče neka od okolnosti iz stava 2. ovog člana.

Priprema usvojilaca

Član 173

(1) Usvojiti može samo lice koje je pripremljeno za usvojenje po posebnom programu pripreme za usvojenje, osim kada usvaja bračni ili vanbračni partner roditelja djeteta.

(2) Priprema za usvojenje obavlja se tokom procjene opšte podobnosti usvojilaca, ali obavezno prije donošenja stručnog mišljenja o opštoj podobnosti za usvojenje.

(3) Program pripreme za usvojenje donosi ministar zdravlja i socijalne zaštite.

Državljanstvo usvojilaca

Član 174

(1) Usvojilac može biti samo državljanin Bosne i Hercegovine.

(2) Usvojilac može biti i strani državljanin, ako za to postoje naročito opravdani razlozi, pogotovo ako se za određeno dijete ne mogu pronaći usvojioci među domaćim državljanima.

(3) Za usvojenje iz stava 2. ovog člana potrebna je saglasnost Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite.

Razlika u godinama između usvojenika i usvojilaca

Član 175

(1) Usvojiti može samo lice koje je starije od usvojenika najmanje 18 godina.

(2) Kada je usvojilac bračni supružnik ili vanbračni partner roditelja djeteta koje se usvaja, razlika u godinama između usvojioca i usvojenika može biti manja od 18 godina.

(3) Ako bračni supružnici ili vanbračni partneri zajednički usvajaju isto dijete, mogu ga usvojiti i ako uslov iz stava 1. ovog člana ispunjava samo jedno od njih.

(4) Ako bračni supružnici ili vanbračni partneri usvajaju djecu koja su sestra i brat, ili brat i sestra po majci ili ocu, usvojiti mogu i ako jedno od njih ispunjava uslov iz stava 1. ovog člana samo u odnosu na jedno dijete.

3. Posebni uslovi za zasnivanje nepotpunog usvojenja

Maloljetstvo usvojenika

Član 176

(1) Nepotpuno se može usvojiti maloljetno dijete.

(2) Ne može se usvojiti maloljetno dijete koje je steklo potpunu poslovnu sposobnost u skladu sa odredbama ovog zakona.

Pristanak usvojenika

Član 177

(1) Za usvojenje djeteta starijeg od deset godina koje je sposobno da shvati značenje usvojenja potreban je njegov pristanak.

(2) Pristanak za zasnivanje usvojenja dijete daje bez prisustva roditelja i budućih usvojilaca.

(3) Dijete može opozvati pristanak za zasnivanje usvojenja do pravosnažnosti rješenja o zasnivanju usvojenja.

Kada nije potreban pristanak roditelja usvojenika

Član 178

Za zasnivanje nepotpunog usvojenja nije potreban pristanak roditelja djeteta:

1) kome je oduzeto roditeljsko pravo,

2) kome je oduzeta poslovna sposobnost.

Bračni ili vanbračni status usvojilaca

Član 179

(1) Nepotpuno mogu usvojiti bračni supružnici zajednički, jedan bračni supružnik uz pristanak drugog, kao i maćeha ili očuh djeteta koje se usvaja.

(2) Dijete mogu nepotpuno usvojiti vanbračni partneri zajednički, kao i vanbračni partner roditelja djeteta koje se usvaja, ako žive u vanbračnoj zajednici duže od pet godina.

4. Posebni uslovi za zasnivanje potpunog usvojenja

Uzrast usvojenika

Član 180

Potpuno se usvojiti može samo dijete do navršenih deset godina života.

Bračni ili vanbračni status usvojilaca

Član 181

(1) Dijete mogu potpuno usvojiti bračni supružnici zajednički, kao i očuh ili maćeha djeteta koje se usvaja.

(2) Dijete mogu potpuno usvojiti vanbračni partneri zajednički, kao i vanbračni partner roditelja djeteta koje se usvaja, ako žive u vanbračnoj zajednici duže od pet godina i ako za to postoje naročito opravdani razlozi.

5. Dejstva usvojenja

Prava i dužnosti iz nepotpunog usvojenja

Član 182

(1) Nepotpunim usvojenjem se između usvojioca, sa jedne strane, i usvojenika i njegovih potomaka, sa druge strane, zasnivaju odnosi srodstva, kao i prava i dužnosti koja po zakonu postoje između roditelja i djeteta, ako zakonom nije drugačije određeno.

(2) Nepotpuno usvojenje ne utiče na prava i dužnosti usvojenika prema njegovim roditeljima i ostalim krvnim srodnicima.

Određivanje ličnog imena usvojenika kod nepotpunog usvojenja

Član 183

(1) Lično ime usvojenika, kod nepotpunog usvojenja, usvojioci određuju sporazumno.

(2) Usvojenik može dobiti prezime usvojioca, osim ako usvojilac odluči da usvojenik zadrži svoje prezime ili da svom prezimenu doda prezime usvojioca.

(3) Ako se ne postigne sporazum iz st. 1. i 2. ovog člana, o imenu i prezimenu usvojenika odlučuje organ starateljstva.

(4) Za promjenu imena ili prezimena usvojenika koji ima više od deset godina potreban je usvojenikov pristanak.

(5) Lično ime usvojenika obavezno se navodi u rješenju o zasnivanju usvojenja.

Promjena ličnog imena usvojenika nakon prestanka usvojenja

Član 184

(1) Nakon pravosnažnosti rješenja nadležnog organa o prestanku usvojenja, usvojenik može uzeti lično ime koje je imao prije usvojenja.

(2) Ako je usvojenje prestalo prije navršenih 18 godina života usvojenika, izjavu o uzimanju ličnog imena iz stava 1. ovog člana daju roditelji, ako su u mogućnosti da vrše roditeljsko pravo, nadležni organ starateljstva ili staratelj, uz saglasnost nadležnog organa starateljstva.

(3) Ako usvojenik ima više od deset godina, potreban je i njegov pristanak.

(4) Izjava o uzimanju ličnog imena iz stava 1. ovog člana daje se u roku od šest mjeseci od dana pravosnažnosti rješenja o prestanku usvojenja.

(5) Izjava se daje matičaru koji vodi matičnu knjigu rođenih u koju je upisano rođenje usvojenika ili matičaru nadležnom po mjestu prebivališta roditelja ili staratelja.

(6) Matičar nadležan po mjestu prebivališta roditelja ili staratelja dužan je da izjavu o određivanju novog ličnog imena djeteta dostavi odmah, a najkasnije sljedećeg radnog dana, matičaru koji vodi matičnu knjigu rođenih u koju je upisano rođenje djeteta.

Prava i dužnosti iz potpunog usvojenja

Član 185

(1) Potpunim usvojenjem se između usvojioca i njegovih srodnika, sa jedne strane, i usvojenika i njegovih potomaka, sa druge strane, zasnivaju odnosi srodstva, kao da se radi o krvnom srodstvu.

(2) Potpunim usvojenjem prestaju sva međusobna prava i dužnosti između usvojenika i njegovih krvnih srodnika, osim kada dijete usvoji maćeha ili očuh, odnosno vanbračni partner roditelja djeteta koje se usvaja.

Određivanje ličnog imena usvojenika kod potpunog usvojenja

Član 186

(1) Lično ime usvojenika, kod potpunog usvojenja, usvojioci određuju sporazumno.

(2) Usvojenik može dobiti zajedničko prezime usvojilaca, a ako usvojioci nemaju zajedničko prezime, sporazumno će odrediti prezime usvojenika.

(3) Ako se ne postigne sporazum iz st. 1. i 2. ovog člana, o imenu i prezimenu usvojenika odlučuje organ starateljstva.

(4) Lično ime usvojenika obavezno se navodi u rješenju o zasnivanju usvojenja.

Osporavanje i utvrđivanje očinstva i materinstva

Član 187

Osporavanje ili utvrđivanje materinstva i očinstva nije dozvoljeno nakon zasnivanja potpunog usvojenja.

6. Postupak zasnivanja usvojenja

Pokretanje postupka za zasnivanje usvojenja

Član 188

Postupak za zasnivanje usvojenja mogu pokrenuti organ starateljstva po službenoj dužnosti, budući usvojioci i roditelji, odnosno staratelj djeteta.

Zahtjev usvojilaca za zasnivanje usvojenja

Član 189

(1) Budući usvojioci podnose pismeni zahtjev za zasnivanje usvojenja organu starateljstva na čijem području imaju zajedničko prebivalište, odnosno boravište.

(2) Strani državljani podnose pismeni zahtjev za zasnivanje usvojenja Ministarstvu zdravlja i socijalne zaštite, uz koji prilažu dokaze o opštoj podobnosti za usvojenje.

(3) Budući usvojioci uz zahtjev za zasnivanje usvojenja podnose izvod iz matične knjige rođenih za svakog od njih, kao i ostale dokaze o svojoj podobnosti da usvoje dijete (opšta podobnost usvojilaca).

(4) Zahtjev za zasnivanje usvojenja mora biti izričit u odnosu na vrstu usvojenja.

Zahtjev roditelja ili staratelja djeteta za zasnivanje usvojenja

Član 190

(1) Roditelji ili staratelj djeteta podnose pismeni zahtjev za zasnivanje usvojenja organu starateljstva na čijem području dijete ima prebivalište, odnosno boravište ako se prebivalište ne može utvrditi.

(2) Roditelji ili staratelj djeteta uz zahtjev za zasnivanje usvojenja podnose izvod iz matične knjige rođenih za dijete, kao i ostale dokaze o podobnosti djeteta da bude usvojeno (opšta podobnost usvojenika).

(3) Kada primi zahtjev roditelja za zasnivanje usvojenja, organ starateljstva dužan je da im preporuči psihosocijalno savjetovanje u organu starateljstva, porodičnom savjetovalištu ili u drugoj ustanovi koja je specijalizovana za posredovanje u porodičnim odnosima.

(4) U primjerenom roku nakon što je roditeljima preporučeno psihosocijalno savjetovanje, organ starateljstva će pozvati roditelje i dijete koje je navršilo deset godina života da pred njim na zapisnik daju pristanak za zasnivanje usvojenja.

(5) Organ starateljstva će roditelje i dijete, prije nego što daju pristanak na zasnivanje usvojenja, upoznati sa pravnim posljedicama pristanka.

(6) Ovjereni prepis zapisnika organ starateljstva uručiće roditeljima i djetetu.

(7) Nakon što roditelji daju pristanak za zasnivanje usvojenja, organ starateljstva dužan je da djetetu postavi privremenog staratelja koji će ga zastupati u postupku za zasnivanje usvojenja, osim ako je usvojilac bračni supružnik ili vanbračni partner roditelja djeteta ili usvojioca.

Opšta podobnost usvojilaca i usvojenika

Član 191

(1) Na osnovu izjava budućih usvojilaca, roditelja ili staratelja djeteta, samog djeteta, te na osnovu ostalih priloženih, odnosno po službenoj dužnosti pribavljenih dokaza, organ starateljstva utvrđuje da li su budući usvojioci podobni da usvoje dijete (opšta podobnost usvojilaca) i da li je dijete podobno da bude usvojeno (opšta podobnost usvojenika).

(2) Stručno mišljenje o opštoj podobnosti sačinjava organ starateljstva, na osnovu nalaza i stručnog mišljenja psihologa, pedagoga, socijalnog radnika i pravnika.

(3) Organ starateljstva će zatražiti nalaz i mišljenje od doktora medicine, a može zatražiti nalaz i mišljenje i od stručnjaka porodičnih savjetovališta ili drugih ustanova specijalizovanih za posredovanje u porodičnim odnosima, kao i od zdravstvenih ustanova.

(4) Na osnovu izjava, te na osnovu ostalih priloženih, odnosno po službenoj dužnosti pribavljenih dokaza, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite, u saradnji sa organom starateljstva, utvrđuje da li su strani državljani podobni da usvoje dijete, tj. utvrđuje opštu podobnost usvojilaca stranih državljana.

(5) U slučaju iz stava 4. ovog člana, a kada strani državljani nemaju zajedničko prebivalište, odnosno boravište u Republici Srpskoj, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite obratiće se za saradnju onom organu starateljstva koji ono odabere.

Odbijanje zahtjeva za zasnivanje usvojenja zbog opšte nepodobnosti

Član 192

(1) Organ starateljstva, u pisanom obliku, donosi rješenje o odbijanju zahtjeva za zasnivanje usvojenja, ako na osnovu stručnog mišljenja iz člana 191. stav 2. ovog zakona ili drugih činjenica utvrdi da podnosioci zahtjeva nisu podobni za usvojioce (opšta podobnost usvojilaca), odnosno da dijete nije podobno da bude usvojeno (opšta podobnost usvojenika).

(2) Organ starateljstva dužan je da rješenje iz stava 1. ovog člana donese u roku od 60 dana od dana predaje urednog zahtjeva, odnosno

od dana pokretanja postupka po službenoj dužnosti.

(3) Žalbu protiv rješenja o odbijanju zahtjeva za zasnivanje usvojenja podnosioci zahtjeva mogu izjaviti Ministarstvu zdravlja i socijalne zaštite u roku od 15 dana od dana dostavljanja rješenja.

(4) Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite, u pisanom obliku, donosi rješenje o odbijanju zahtjeva za zasnivanje usvojenja koji su podnijeli strani državljani, ako utvrdi da podnosioci zahtjeva nisu podobni za usvojioce.

(5) Rješenje iz stava 4. ovog člana je konačno i protiv njega se može pokrenuti upravni spor.

Jedinstveni lični registar usvojenja

Član 193

(1) Kada utvrdi da su budući usvojioci podobni da usvoje dijete (opšta podobnost usvojilaca), odnosno da je dijete podobno da bude usvojeno (opšta podobnost usvojenika), organ starateljstva dužan je da podatke o budućim usvojiocima, odnosno budućem usvojeniku odmah unese u Jedinstveni lični registar usvojenja.

(2) Kada utvrdi da su strani državljani podobni da usvoje dijete, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite podatke o stranim državljanima unosi u Jedinstveni lični registar usvojenja.

(3) Organi starateljstva i Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite, po službenoj dužnosti, periodično provjeravaju tačnost podataka unesenih u Jedinstveni lični registar usvojenja.

(4) Jedinstveni lični registar usvojenja vodi Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštitu.

(5) Jedinstveni lični registar usvojenja sadrži evidenciju podataka o budućim usvojiocima za koje je utvrđeno da su podobni da usvoje dijete (opšta podobnost usvojilaca) i djeci za koju je utvrđeno da su podobna da budu usvojena (opšta podobnost usvojenika).

(6) Sadržaj i način vođenja Jedinstvenog ličnog registra usvojenja propisuje se Pravilnikom o Jedinstvenom ličnom registru usvojenja, koji donosi ministar zdravlja i socijalne zaštite.

Izbor budućih usvojilaca

Član 194

(1) Organ starateljstva na čijem području dijete ima prebivalište, odnosno boravište, ako se prebivalište ne može utvrditi, bira buduće usvojioce na osnovu podataka iz Jedinstvenog ličnog registra usvojenja i o tome donosi poseban zaključak.

(2) Izbor budućih usvojilaca ne vrši se ako dijete usvaja bračni supružnik ili vanbračni partner roditelja djeteta, odnosno ako usvojeno dijete usvaja bračni supružnik ili vanbračni partner usvojioca djeteta.

(3) Izbor budućih usvojilaca ne vrši se ako usvojioci i roditelji, odnosno staratelj djeteta sporazumno izvrše izbor i ako organ starateljstva ocijeni da je takav sporazum u najboljem interesu djeteta.

Probni smještaj

Član 195

(1) Organ starateljstva na čijem području dijete ima prebivalište, odnosno boravište, ako se prebivalište ne može utvrditi, rješenjem će odrediti probni smještaj radi uzajamnog prilagođavanja, na osnovu koga će dijete biti smješteno u porodicu budućih usvojilaca.

(2) Probni smještaj radi uzajamnog prilagođavanja ne određuje se ako dijete usvaja bračni supružnik ili vanbračni partner roditelja djeteta, odnosno ako usvojeno dijete usvaja bračni supružnik ili vanbračni partner usvojioca djeteta.

(3) Protiv rješenja iz stava 1. ovog člana nije dozvoljena žalba.

(4) Probni smještaj ne može trajati duže od šest mjeseci, a sprovodi se na teritoriji Bosne i Hercegovine.

(5) Organ starateljstva dužan je da nadzire uspješnost uzajamnog prilagođavanja budućih usvojilaca i djeteta, te da o svojim ocjenama sačinjava službene zabilješke (posebna podobnost usvojilaca i usvojenika).

Odbijanje zahtjeva za zasnivanje usvojenja zbog posebne nepodobnosti

Član 196

(1) Ukoliko utvrdi da uzajamno prilagođavanje nije bilo uspješno, organ starateljstva će u pisanom obliku donijeti rješenje o odbijanju zahtjeva za zasnivanje usvojenja.

(2) Protiv rješenja o odbijanju zahtjeva za zasnivanje usvojenja podnosioci zahtjeva mogu izjaviti žalbu Ministarstvu zdravlja i socijalne zaštite u roku od 15 dana od dana dostavljanja rješenja.

Rješenje o zasnivanju usvojenja

Član 197

(1) Organ starateljstva na čijem području dijete ima prebivalište, odnosno boravište, ako se prebivalište ne može utvrditi, u pisanom obliku donosi rješenje o zasnivanju usvojenja ako:

1) su budući usvojioci podobni da usvoje dijete (opšta podobnost usvojilaca),

2) je dijete podobno da bude usvojeno (opšta podobnost usvojenika),

3) utvrdi da je uzajamno prilagođavanje budućih usvojilaca i djeteta bilo uspješno (posebna podobnost usvojilaca i usvojenika).

(2) Ispunjenost pretpostavki u pogledu opšte podobnosti usvojilaca, opšte podobnosti usvojenika i posebne podobnosti usvojilaca i usvojenika, organ starateljstva po službenoj dužnosti utvrđuje tokom cijelog postupka za zasnivanje usvojenja.

(3) Protiv rješenja o zasnivanju usvojenja može se izjaviti žalba Ministarstvu zdravlja i socijalne zaštite u roku od 15 dana od dana dostavljanja rješenja.

(4) Usvojenje je zasnovano kada rješenje o zasnivanju usvojenja postane pravosnažno.

Upoznavanje sa pravnim posljedicama

Član 198

(1) Prije donošenja rješenja o zasnivanju usvojenja, službeno lice organa starateljstva sa budućim usvojiocima obavlja razgovor bez prisustva javnosti pri čemu je dužno da ih upozna sa pravnim posljedicama koje nastupaju zasnivanjem potpunog, odnosno nepotpunog usvojenja.

(2) Službeno lice organa starateljstva može obaviti razgovor i sa djetetom, ako je to u skladu sa godinama i zrelošću djeteta, u kojem će ga detaljno obavijestiti o predstojećem usvojenju.

Isključivanje javnosti

Član 199

(1) U postupku za zasnivanje usvojenja javnost je isključena.

(2) Podaci iz evidencije i dokumentacije o zasnivanju usvojenja spadaju u službenu tajnu i nju su dužni da čuvaju svi učesnici u postupku kojima su ti podaci dostupni.

Upis u matičnu knjigu rođenih

Član 200

(1) Pravosnažno rješenje o zasnivanju usvojenja organ starateljstva dužan je da u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti rješenja dostavi nadležnom matičaru radi upisa u matičnu knjigu rođenih.

(2) Kod potpunog usvojenja mora biti sačuvana tajnost podataka o njegovom zasnivanju, a u matičnu knjigu rođenih usvojioci se upisuju kao roditelji usvojenika.

Evidencija i dokumentacija o usvojenju

Član 201

(1) Organ starateljstva dužan je da vodi evidenciju i dokumentaciju o usvojenoj djeci.

(2) Sadržaj i način vođenja evidencije i dokumentacije o usvojenoj djeci propisuje se Pravilnikom o vođenju evidencije i dokumentacije o usvojenoj djeci, koji donosi ministar zdravlja i socijalne zaštite.

Primjena zakona kojim se uređuje opšti upravni postupak

Član 202

U postupku za zasnivanje usvojenja primjenjuju se odredbe Zakona o opštem upravnom postupku, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

7. Prestanak usvojenja

Raskid nepotpunog usvojenja po službenoj dužnosti

Član 203

(1) Nepotpuno usvojenje može se raskinuti na osnovu rješenja organa starateljstva kad on utvrdi da to zahtijevaju opravdani interesi usvojenika.

(2) Kada to zahtijevaju opravdani interesi maloljetnog usvojenika, svako lice može kod organa starateljstva preduzeti inicijativu za raskid usvojenja.

(3) U postupku za raskid usvojenja organ starateljstva, kada ocijeni da je to potrebno, pribaviće odgovarajuće stručno mišljenje o cjelishodnosti daljeg postojanja usvojenja.

Zahtjev za raskid nepotpunog usvojenja

Član 204

(1) Nepotpuno usvojenje može se raskinuti i na zahtjev usvojioca ili usvojenika, kao i na njihov zajednički zahtjev.

(2) Kada zahtjev za raskid usvojenja podnosi maloljetni usvojenik, organ starateljstva će imenovati posebnog staratelja usvojeniku.

(3) U slučajevima iz stava 1. ovog člana, organ starateljstva donosi rješenje o raskidu usvojenja, ako ocijeni da je to u interesu usvojenika.

Izdržavanje kod raskida nepotpunog usvojenja

Član 205

(1) Ako maloljetni usvojenik nema krvne srodnike koji su po zakonu dužni da ga izdržavaju ili oni nisu u stanju da ga izdržavaju, organ starateljstva može rješenjem o raskidu usvojenja obavezati usvojioce da izdržavaju usvojenika.

(2) Ako usvojilac nije sposoban za rad i nema dovoljno sredstava za život, organ starateljstva može rješenjem o raskidu usvojenja obavezati punoljetnog usvojenika da izdržava usvojioca, uzimajući u obzir i razloge koji su doveli do raskida usvojenja.

(3) Rješenjem iz st. 1. i 2. ovog člana izdržavanje se može odrediti najduže do godinu dana.

Žalba na rješenje o raskidu

Član 206

(1) Protiv rješenja organa starateljstva o raskidu usvojenja može se izjaviti žalba Ministarstvu zdravlja i socijalne zaštite u roku od 15 dana od dana dostavljanja rješenja.

(2) Usvojenje prestaje danom pravosnažnosti rješenja o raskidu usvojenja.

(3) Pravosnažno rješenje o raskidu usvojenja organ starateljstva dužan je da dostavi nadležnom matičaru u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti rješenja radi upisa u matičnu knjigu rođenih.

Neraskidivost potpunog usvojenja

Član 207

Potpuno usvojenje ne može se raskinuti.

Posljedice prestanka usvojenja

Član 208

Nakon prestanka usvojenja, o staranju nad maloljetnim djetetom odlučuje organ starateljstva.

GLAVA VIII
STARATELjSTVO

1. Poslovi starateljstva

Organ za vršenje poslova starateljstva

Član 209

Poslove starateljstva vrši organ starateljstva iz člana 14. ovog zakona.

Neposredno i posredno starateljstvo

Član 210

Organ starateljstva iz člana 14. ovog zakona poslove starateljstva vrši preko postavljenog staratelja ili neposredno.

Poslovi i cilj starateljstva

Član 211

(1) Organ starateljstva preduzima potrebne mjere da se na najbolji način ostvari svrha starateljstva.

(2) Organ starateljstva u pripremanju, donošenju i sprovođenju svojih rješenja, odnosno pojedinih mjera, koristi sve oblike socijalne zaštite, metode socijalnog i drugog stručnog rada, kao i usluge socijalnih, zdravstvenih, obrazovno-vaspitnih i drugih ustanova.

(3) Organ starateljstva može osnovati stručno radno tijelo sastavljeno od odgovarajućih stručnjaka (ljekara, pedagoga, pravnika, psihologa, socijalnog radnika i drugih), sa zadatkom da razmatra stručna pitanja i daje organu starateljstva prijedloge za preduzimanje pojedinih ciljeva starateljstva.

Posebna zaštita lica pod roditeljskim staranjem

Član 212

(1) Organ starateljstva pruža posebnu društvenu zaštitu i licima koja se nalaze pod roditeljskim staranjem, pod uslovima i na način određen ovim zakonom i drugim propisima.

(2) Organ starateljstva brine se o primjeni vaspitne i druge mjere izrečene od sudova i drugih nadležnih organa radi vaspitanja i obrazovanja maloljetnika i drugih lica na koje se ove mjere odnose i vrši druge poslove koji su mu stavljeni u nadležnost posebnim zakonom.

2. Staratelj

Uslovi za izbor staratelja

Član 213

(1) Licu pod starateljstvom organ starateljstva postavlja staratelja, ukoliko ne odluči da dužnost staratelja vrši neposredno.

(2) Za staratelja se postavlja lice koje ima lična svojstva i sposobnost za vršenje dužnosti staratelja, a koje prethodno dâ pristanak da bude staratelj.

(3) Pri postavljanju staratelja, organ starateljstva uzeće u obzir i želje štićenika ako je štićenik u stanju da ih izrazi, kao i želje bliskih srodnika štićenika.

(4) Po pravilu, za staratelja će biti postavljen najbliži krvni srodnik u pravoj liniji ili pobočnoj liniji, koji inače ispunjava i sve druge potrebne uslove za vršenje dužnosti staratelja.

Staratelj za više štićenika

Član 214

Isto lice može se postaviti za staratelja i za više štićenika ako to nije u suprotnosti sa interesima pojedinih štićenika i ako to lice na to pristane.

Staratelj štićenika koji je smješten u ustanovu

Član 215

Licu pod starateljstvom koje je smještano u vaspitno-obrazovnu, socijalnu ili drugu sličnu ustanovu organ starateljstva postavlja staratelja za vršenje onih poslova starateljstva koje ta ustanova ne vrši u okvirima svoje redovne djelatnosti.

Podijeljeno starateljstvo

Član 216

(1) Organ starateljstva može rješenjem ograničiti ovlašćenje staratelja i odlučiti da pojedine poslove staratelja organ starateljstva vrši neposredno.

(2) Ako organ starateljstva vrši dužnost staratelja u smislu stava 1. ovog člana, može da pojedine poslove povjeri stručnim licima da ih vrše u njegovo ime i pod njegovim nadzorom.

Smetnje za postavljanje staratelja

Član 217

Za staratelja se ne može postaviti lice:

1) kome je oduzeto roditeljsko pravo,

2) kome je oduzeta ili ograničena poslovna sposobnost,

3) čiji su interesi u suprotnosti sa interesima štićenika, odnosno koje ne pruža dovoljno jemstva da će štićenika vaspitati i odgajati tako da postane odgovoran član društvene zajednice,

4) koje je upisano u Registar lica osuđenih za krivična djela seksualne zloupotrebe i iskorišćavanja djeteta,

5) od koga se, s obzirom na njegovo ranije i sadašnje vladanje, lična svojstva i odnose sa štićenikom i njegovim roditeljima, ne može

očekivati da će pravilno vršiti dužnost staratelja.

Obim ovlašćenja staratelja

Član 218

(1) Organ starateljstva, rješenjem kojim postavlja staratelja, određuje njegove dužnosti i obim njegovih ovlašćenja.

(2) Organ starateljstva dužan je da, prije donošenja rješenja iz stava 1. ovog člana, upozna staratelja sa značajem starateljstva, njegovim pravima i dužnostima i sa drugim važnijim podacima potrebnim za vršenje dužnosti staratelja.

Obavještavanje o postavljanju staratelja

Član 219

(1) O stavljanju pod starateljstvo i o prestanku starateljstva organ starateljstva obavještava nadležnog matičara u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti rješenja.

(2) Ako lice stavljeno pod starateljstvo ima nepokretnu imovinu, organ starateljstva obavještava nadležni organ radi upisa starateljstva u javnu evidenciju o nepokretnostima i pravima na njima.

(3) Rješenje o postavljanju staratelja dostavlja se djetetu koje se stavlja pod starateljstvo i koje je navršilo 14 godina, licu koje se stavlja pod starateljstvo ukoliko je djelimično lišeno poslovne sposobnosti, roditeljima djeteta, odnosno srodnicima lica koji su u postupku postavljanja staratelja izrazili spremnost da vrše dužnost staratelja, licu koje je označeno kao staratelj u anticipiranoj izjavi, kao i postavljenom staratelju.

Dužnosti staratelja

Član 220

Staratelj je dužan da se savjesno brine o ličnosti, pravima, obavezama i interesima štićenika i upravljanju njegovom imovinom.

Staranje o imovini štićenika

Član 221

Ako štićenik ima imovinu, organ starateljstva preduzima mjere da se ta imovina popiše, procijeni i preda staratelju na upravljanje.

Popis imovine štićenika

Član 222

(1) Popisu imovine, pored članova komisije koju formira organ starateljstva, prisustvuju staratelj, štićenik, ako je u stanju da shvati značaj radnje, i držalac imovine štićenika.

(2) Ministar zdravlja i socijalne zaštite donosi Pravilnik o načinu rada i sastavu komisije za popis i procjenu štićenikove imovine.

Obezbjeđenje imovine štićenika

Član 223

(1) Organ starateljstva, nakon što je pokrenut postupak da se neko lice stavi pod starateljstvo, može popisati i procijeniti njegovu imovinu i preduzeti druge mjere za osiguranje te imovine i prije donošenja rješenja o stavljanju toga lica pod starateljstvo.

(2) U slučaju neposredne opasnosti po interes štićenika u vezi sa njegovom nepokretnom imovinom, organ starateljstva može i prije popisa i procjene imovine zatražiti od nadležnog organa zabilježbu u javnoj evidenciji o nepokretnostima i pravima na njima o pokretanju postupka za stavljanje toga lica pod starateljstvo.

Mjere u interesu štićenika

Član 224

(1) Staratelj je dužan da uz pomoć organa starateljstva preduzme sve potrebne mjere da se pribave sredstva neophodna za sprovođenje mjera koje je u interesu štićenika odredio organ starateljstva.

(2) Pri pribavljanju sredstava za ostvarivanje pojedinih mjera koje se preduzimaju u interesu štićenika, staratelj je dužan da koristi izvore prihoda redoslijedom navedenim u članu 262. ovog zakona.

Upravljanje imovinom štićenika

Član 225

(1) Staratelj samostalno, u ime štićenika i za njegov račun, vrši poslove koji spadaju u redovno poslovanje i upravljanje imovinom.

(2) Pri preduzimanju svakog važnijeg posla staratelj će se, kada je to moguće, posavjetovati sa štićenikom, ako je štićenik u stanju da

razumije o čemu se radi.

Raspolaganje imovinom štićenika

Član 226

(1) Staratelj ne može bez prethodne saglasnosti organa starateljstva preduzimati poslove koji prelaze okvire redovnog poslovanja ili upravljanja štićenikovom imovinom.

(2) Staratelj može samo sa odobrenjem organa starateljstva, u pogledu raspolaganja i upravljanja imovinom i pravima štićenika, preduzimati sljedeće poslove: otuđiti ili opteretiti nepokretnu imovinu štićenika, otuđiti iz imovine štićenika pokretne stvari veće i posebne lične vrijednosti ili raspolagati imovinskim pravima veće vrijednosti, odreći se nasljedstva ili legata, ili odbiti poklon i preduzimati druge mjere određene zakonom.

(3) Organ starateljstva, u postupku davanja odobrenja staratelju u raspolaganju i upravljanja imovinom, odnosno pravima štićenika, određuje namjenu pribavljenih sredstava i nadzire njihovu upotrebu.

Zastupanje štićenika

Član 227

(1) Staratelj zastupa štićenika.

(2) Organ starateljstva zastupa štićenika ako dužnost staratelja taj organ vrši neposredno ili ako je ograničio ovlašćenje staratelja i odlučio da štićenika sam zastupa.

Pravni posao sa štićenikom

Član 228

(1) Staratelj može da zaključi pravni posao sa štićenikom samo ako organ starateljstva utvrdi da to zahtijevaju interesi štićenika i ako to prethodno odobri.

(2) Staratelj ne može da obavezuje štićenika kao jemca.

Izvještaj staratelja

Član 229

(1) Staratelj je dužan da podnese organu starateljstva izvještaj i položi račun o svom radu svake godine, kao i kad to zatraži organ

starateljstva.

(2) U slučaju neposrednog starateljstva, izvještaj je dužan da podnese radnik organa starateljstva ili drugo lice koje u ime organa starateljstva vrši poslove starateljstva, a izvještaj se podnosi u pisanoj formi ili usmeno na zapisnik.

(3) Iz izvještaja se mora vidjeti kako se staratelj ili drugo stručno lice koje vrši poslove starateljstva brine o ličnosti štićenika, a naročito o njegovom zdravlju, vaspitanju i obrazovanju, kao i o svemu drugom što je od značaja za ličnost štićenika.

(4) Izvještaj mora sadržavati i podatke o upravljanju i raspolaganju štićenikovom imovinom i o svim štićenikovim prihodima i rashodima u protekloj godini i konačnom stanju štićenikove imovine.

(5) Organ starateljstva dužan je da savjesno razmotri izvještaj staratelja i da po potrebi preduzme odgovarajuće mjere da se zaštite interesi štićenika.

(6) Pored kontrole rada staratelja prihvatanjem izvještaja o njegovom radu, organ starateljstva dužan je i da povremeno, ličnim uvidom, kontroliše kako staratelj vrši svoje dužnosti prema štićeniku.

(7) Organ starateljstva dužan je da svake dvije godine preispita potrebu za starateljskom zaštitom štićenika, o čemu sačinjava nalaz i mišljenje i dostavlja svim licima koja imaju pravni interes da se upoznaju sa nalazom i mišljenjem.

Naknada troškova i nagrada za staratelja

Član 230

(1) Staratelj vrši svoju dužnost, po pravilu, bez nagrade.

(2) Organ starateljstva može odrediti staratelju nagradu ako se posebno zalagao i istakao u vršenju dužnosti.

(3) Staratelj ima pravo na naknadu opravdanih troškova učinjenih u vršenju svojih dužnosti.

(4) Visinu naknade troškova staratelju utvrđuje organ starateljstva.

(5) Nagradu i naknadu troškova odobrava organ starateljstva iz prihoda štićenika, a ukoliko bi ta isplata išla na štetu izdržavanja

štićenika, ti troškovi padaju na teret sredstava jedinice lokalne samouprave.

Odgovornost staratelja za štetu

Član 231

(1) Staratelj odgovara štićeniku za štetu koju je skrivio u obavljanju dužnosti staratelja.

(2) Organ starateljstva utvrđuje iznos štete i poziva staratelja da u određenom roku štetu naknadi, a ukoliko staratelj ne naknadi utvrđenu štetu u određenom roku, organ starateljstva neposredno nadoknađuje štetu štićeniku.

(3) Organ starateljstva može kod nadležnog suda zahtijevati od staratelja naknadu isplaćenog iznosa iz stava 2. ovog člana, ako je tu štetu staratelj počinio namjerno ili iz krajnje nepažnje.

(4) Radi obezbjeđenja prava štićenika, koja su povrijeđena nepravilnim radom staratelja, organ starateljstva dužan je prema staratelju preduzeti i druge mjere predviđene zakonom.

Smrt ili spriječenost staratelja

Član 232

Ako staratelj umre ili samovoljno prestane da vrši dužnost staratelja, ili ako nastanu takve okolnosti koje sprečavaju staratelja da vrši svoju dužnost, organ starateljstva dužan je da bez odlaganja preduzme mjere za zaštitu interesa štićenika do postavljanja novog staratelja.

Razrješenje staratelja

Član 233

(1) Organ starateljstva razriješiće staratelja od dužnosti ako utvrdi da je u vršenju dužnosti staratelja nemaran, da zloupotrebljava svoja ovlašćenja, da se njegovim radom ugrožavaju interesi štićenika, ili ako smatra da bi za štićenika bilo korisnije da mu se postavi drugi staratelj.

(2) Organ starateljstva razriješiće staratelja od dužnosti kad staratelj sam to zatraži, a najkasnije u roku od tri mjeseca od dana podnošenja

zahtjeva.

(3) Organ starateljstva mora istovremeno preduzeti sve potrebne mjere za zaštitu interesa štićenika.

(4) Staratelj kome je prestala dužnost staratelja dužan je da podnese izvještaj i položi račun o svom radu organu starateljstva.

Podnošenje izvještaja i predaja imovine štićenika u slučaju trajnog prestanka starateljstva

Član 234

(1) U slučaju trajnog prestanka starateljstva, organ starateljstva poziva staratelja da u određenom roku podnese izvještaj o svom radu i o stanju štićenikove imovine, i da preda svu imovinu na upravljanje štićeniku, odnosno roditelju ili usvojiocu.

(2) Predaja imovine se vrši u prisustvu staratelja, štićenika, odnosno roditelja ili usvojioca i predstavnika organa starateljstva.

3. Starateljstvo nad maloljetnim licima

Štićenik

Član 235

Pod starateljstvo staviće se maloljetno lice:

1) čiji su roditelji umrli, nestali, nepoznati ili su nepoznatog boravišta duže od godinu dana,

2) čijim roditeljima je oduzeto roditeljsko pravo,

3) čijim roditeljima je oduzeta poslovna sposobnost, odnosno koji još nisu stekli poslovnu sposobnost ili im je poslovna sposobnost ograničena,

4) čiji su roditelji duže vrijeme zanemarili čuvanje i vaspitanje djece,

5) čiji su roditelji odsutni i nisu u mogućnosti da se redovno brinu o svome djetetu, a nisu ga povjerili na čuvanje i vaspitanje licu za koje je organ starateljstva utvrdio da ispunjava uslove za staratelja.

Staranje o ličnosti štićenika

Član 236

Staratelj maloljetnog štićenika dužan je da se kao roditelj brine o njegovoj ličnosti, a naročito o zdravlju, vaspitanju, obrazovanju i osposobljavanju za samostalan život i rad.

Ograničenja u zastupanju štićenika

Član 237

(1) Staratelj je ovlašćen da u ime i za račun štićenika zaključuje pravne poslove, a za one pravne poslove koje staratelj, u smislu ovog zakona, ne može sam zaključivati, potrebno je odobrenje organa starateljstva.

(2) Maloljetni štićenik koji je navršio 15 godina života može, uz prethodnu saglasnost staratelja, zasnovati radni odnos i raspolagati ličnim dohotkom i imovinom stečenom po osnovu rada, pri čemu je dužan doprinositi za svoje izdržavanje, vaspitanje i obrazovanje.

Mjere prema štićeniku uz dozvolu organa starateljstva

Član 238

Staratelj može samo uz prethodnu saglasnost organa starateljstva:

1) smjestiti maloljetnika u vaspitno-obrazovnu ustanovu i povjeriti ga drugom licu na čuvanje i vaspitanje,

2) prekinuti školovanje maloljetnika ili promijeniti vrstu škole,

3) odlučiti o izboru, vršenju ili promjeni zanimanja maloljetnika,

4) preduzimati i druge mjere određene zakonom.

Povjeravanje štićenika drugom licu

Član 239

(1) Organ starateljstva može odlučiti da se maloljetni štićenik povjeri drugom licu na čuvanje i vaspitanje ako nađe da za to postoje opravdani razlozi.

(2) Smještaj maloljetnog štićenika na čuvanje i vaspitanje kod drugog lica treba da odgovara, ukoliko je moguće, načinu i uslovima čuvanja i vaspitanja maloljetnika pod roditeljskim staranjem.

Dužnost obavještavanja staratelja organa starateljstva

Član 240

(1) Vaspitno-obrazovna ustanova, ustanova socijalne zaštite, zdravstvena organizacija ili druga ustanova u kojoj je privremeno smješten maloljetni štićenik, a posebno lice kojem je maloljetnik povjeren na čuvanje i vaspitanje, dužni su obavještavati staratelja i organ starateljstva o svim važnijim promjenama o životu, zdravlju, vaspitanju i obrazovanju štićenika.

(2) Ustanova i lice iz stava 1. ovog člana ne mogu se osloboditi dužnosti čuvanja maloljetnog štićenika bez prethodne saglasnosti staratelja, odnosno organa starateljstva.

Prestanak starateljstva

Član 241

(1) Starateljstvo nad maloljetnim štićenikom prestaje njegovim punoljetstvom, zaključenjem braka, njegovim usvojenjem ili kada prestanu neki od razloga navedenih u članu 235. ovog zakona.

(2) Organ starateljstva će nastaviti da pruža odgovarajuće oblike socijalne i druge zaštite licu nad kojim je prestalo starateljstvo zbog nastupanja punoljetstva, ako se ono do tog vremena nije uspjelo osposobiti za samostalan život i rad.

Nesposobnost štićenika da se brine o sebi nakon punoljetstva

Član 242

Ako i po nastupanju punoljetstva, zbog psihofizičkih nedostataka ili invaliditeta, štićenik nije sposoban da se brine o svojoj ličnosti, pravima i interesima, staratelj, uz odobrenje organa starateljstva ili organ starateljstva neposredno, pokreće kod nadležnog suda postupak za oduzimanje poslovne sposobnosti štićenika radi ponovnog stavljanja pod starateljstvo.

4. Starateljstvo nad licima kojima je oduzeta poslovna sposobnost

Štićenik

Član 243

(1) Lice kome je pravosnažnom odlukom suda djelimično ili potpuno oduzeta poslovna sposobnost organ starateljstva staviće pod starateljstvo.

(2) Pravosnažnu odluku o oduzimanju, odnosno ograničenju poslovne sposobnosti sud je dužan da bez odlaganja dostavi nadležnom organu starateljstva, koji će u roku od 30 dana od dana prijema te odluke lice kome je oduzeta poslovna sposobnost staviti pod starateljstvo.

Privremeni staratelj

Član 244

(1) Sud kod koga je pokrenut postupak da se nekom licu oduzme ili ograniči poslovna sposobnost dužan je da odmah izvijesti o tome organ starateljstva koji će, ako je potrebno, tome licu postaviti privremenog staratelja.

(2) U slučaju iz stava 1. ovog člana primjenjuju se odredbe ovog zakona o starateljstvu nad maloljetnicima koji su navršili 14 godina života, ali organ starateljstva može, ako je potrebno, proširiti na njega odredbe o starateljstvu nad maloljetnicima koji nisu navršili 14 godina života.

(3) Dužnost privremenog staratelja prestaje kad se postavi stalni staratelj ili kad odluka suda kojom se utvrđuje da nema mjesta oduzimanju, odnosno ograničenju poslovne sposobnosti postane pravosnažna.

Staranje o ličnosti štićenika

Član 245

Staratelj lica kome je oduzeta ili ograničena poslovna sposobnost dužan je naročito da se brine o njegovoj ličnosti, vodeći računa o uzrocima zbog kojih mu je oduzeta, odnosno ograničena poslovna sposobnost, i nastojati da se ti uzroci otklone i to lice osposobi za samostalan rad.

Obim ovlašćenja staratelja

Član 246

(1) Staratelj lica kome je potpuno oduzeta poslovna sposobnost u dužnostima i pravima izjednačen je sa starateljem maloljetnog lica koje nije navršilo 14 godina života.

(2) Staratelj lica kome je djelimično oduzeta poslovna sposobnost ima dužnosti i prava staratelja maloljetnog lica koje je navršilo 14 godina života, ali organ starateljstva može, kad je to potrebno, odrediti poslove koje lice sa djelimično oduzetom poslovnom sposobnošću može preuzimati samostalno.

Anticipirana izjava

Član 247

(1) Ako je lice prije oduzimanja, odnosno ograničenja poslovne sposobnosti u formi notarski obrađene isprave odredilo drugo lice za koje bi htjelo da se imenuje za njegovog staratelja (anticipirana izjava), organ starateljstva će to lice imenovati za staratelja davaocu izjave, ako su ispunjeni ostali uslovi za imenovanje staratelja u skladu sa ovim zakonom.

(2) Registar anticipiranih izjava u kojem se čuvaju anticipirane izjave u elektronskoj formi vodi Notarska komora Republike Srpske.

(3) Sadržaj i način vođenja Registra anticipiranih izjava propisuje se Pravilnikom o Registru anticipiranih izjava, koji donosi ministar pravde (u daljem tekstu: ministar).

Prestanak starateljstva

Član 248

(1) Starateljstvo nad licima kojima je oduzeta, odnosno ograničena poslovna sposobnost prestaje kada im se odlukom suda donesenom u vanparničnom postupku vrati poslovna sposobnost.

(2) Pravosnažnu odluku o vraćanju poslovne sposobnosti sud odmah dostavlja organu starateljstva.

5. Staratelji za posebne slučajeve

Staratelj nad odsutnim licem

Član 249

(1) Organ starateljstva postaviće staratelja za pojedine poslove ili određenu vrstu poslova odsutnom licu čije je boravište nepoznato a koje nema zastupnika, nepoznatom vlasniku imovine kada je

potrebno da se neko o toj imovini brine, kao i u drugim slučajevima kada je to potrebno radi zaštite prava i interesa određenog lica.

(2) Licima iz stava 1. ovog člana može, pod uslovima određenim zakonom, postaviti staratelja i organ pred kojim se vodi postupak, a taj organ dužan je da o tome bez odlaganja obavijesti nadležni organ starateljstva.

(3) Organ starateljstva ima prema staratelju postavljenom u smislu stava 2. ovog člana sva ovlašćenja kao i prema staratelju koga je sam postavio.

Poseban staratelj

Član 250

(1) Poseban staratelj postaviće se licu nad kojim roditelji ili usvojioci vrše roditeljsko pravo za vođenje spora između njega i njegovih roditelja ili usvojioca, za zaključenje pojedinih pravnih poslova između njih, kao i u drugim slučajevima kada su njihovi interesi u suprotnosti.

(2) Licu pod starateljstvom postaviće se poseban staratelj za vođenje spora između njega i staratelja, za zaključenje pravnih poslova, kao i u drugim slučajevima kada su njihovi interesi u suprotnosti.

(3) Kada među maloljetnicima nad kojima isto lice vrši roditeljsko pravo ili među licima koja imaju istog staratelja treba da se vodi spor ili zaključi pravni posao u kome su interesi maloljetnika, odnosno štićenika u suprotnosti, postaviće se svakom od njih poseban staratelj za vođenje spora, odnosno zaključenja posla.

(4) Kada roditelji, usvojioci, staratelji ili pojedini organi, odnosno ustanove u vršenju svojih poslova ili ovlašćenja saznaju za slučajeve iz st. 1. do 3. ovog člana, dužni su da o tome obavijeste nadležni organ starateljstva.

Staratelj nad stranim državljaninom

Član 251

Ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno, organ starateljstva u slučajevima predviđenim ovim zakonom preduzima potrebne mjere za zaštitu ličnosti, prava i interesa stranog

državljanina, dok organ države čiji je on državljanin ne donese potrebnu odluku i ne preduzme određene mjere.

Određivanje obima dužnosti i prava staratelja

Član 252

Pri postavljanju staratelja za posebne slučajeve, organ starateljstva određuje i obim dužnosti i prava staratelja imajući u vidu okolnosti svakog pojedinog slučaja.

6. Nadležnost i postupak

Mjesna nadležnost kod stavljanja pod starateljstvo

Član 253

(1) Mjesna nadležnost organa starateljstva određuje se prema prebivalištu, a ako se prebivalište ne može utvrditi, prema boravištu lica koje treba staviti pod starateljstvo.

(2) Prebivalište, odnosno boravište određuje se prema vremenu kada su se stekli uslovi za stavljanje određenog lica pod starateljstvo.

(3) Ne mijenja se nadležnost organa starateljstva za vrijeme dok se štićenik nalazi privremeno van područja tog organa, zbog školovanja, profesionalne rehabilitacije, socijalne ili zdravstvene zaštite ili iz sličnih razloga.

Promjena prebivališta štićenika

Član 254

(1) Ako se promijeni prebivalište štićenika, mijenja se i nadležnost organa starateljstva.

(2) Novi nadležni organ starateljstva odlučiće da li će se mijenjati mjere koje je odredio raniji organ starateljstva.

(3) U slučaju sukoba nadležnosti u vezi sa promjenom prebivališta štićenika, organ starateljstva nadležan za štićenika do pokretanja postupka o sukobu nadležnosti dužan je i dalje da se u svemu brine o štićeniku do donošenja pravosnažnog rješenja u tom postupku.

Pokretanje postupka za stavljanje pod starateljstvo

Član 255

(1) Postupak za stavljanje pod starateljstvo i prestanak starateljstva pokreće se i vodi po službenoj dužnosti.

(2) Postupak za stavljanje nekog lica pod starateljstvo ili da se na njega primijeni neki drugi oblik zaštite koju pruža organ starateljstva pokreće organ starateljstva na osnovu neposrednog saznanja ili povodom obavijesti koju mu dostave:

1) matičar, organi uprave i drugi državni organi kada u vršenju svojih dužnosti saznaju za takav slučaj,

2) bračni supružnik i ostali srodnici, članovi domaćinstva i druga lica koja imaju uvid u životne prilike takvog lica.

(3) Postupak iz stava 2. ovog člana je hitan.

Privremene mjere

Član 256

(1) Kada organ starateljstva sazna da neko lice treba staviti pod starateljstvo, preduzima odmah potrebne mjere za zaštitu ličnosti, prava i interesa tog lica, te pokreće postupak za njegovo stavljanje pod starateljstvo.

(2) Organ starateljstva, u slučaju iz stava 1. ovog člana, dužan je da, prema potrebi, odredi odgovarajuće privremene mjere koje smatra neophodnim.

(3) Prilikom odlučivanja o obliku zaštite koji će se primijeniti na štićenika, organ starateljstva će se rukovoditi prvenstveno interesima štićenika i materijalnim mogućnostima koje su mu na raspolaganju, primjenjujući pritom odgovarajuće metode socijalnog i drugog stručnog rada.

Mišljenje za određivanje mjera

Član 257

Kod određivanja mjera, u smislu člana 256. ovog zakona, organ starateljstva dužan je da pribavi mišljenje odgovarajućih organizacija, odnosno stručnjaka i da, radi što potpunije zaštite ličnosti, prava i interesa štićenika i njegove porodice, sarađuje sa odgovarajućim organizacijama i organima.

Staranje o imovini štićenika

Član 258

(1) Ako lice pod starateljstvom ima nepokretnu imovinu na području drugog organa starateljstva, nadležni organ starateljstva može tu imovinu povjeriti na staranje organu starateljstva na čijem se području nalazi ta imovina.

(2) Odobrenje za raspolaganje imovinom daje organ starateljstva nadležan za cjelokupno staranje o štićeniku.

Primjena pravila upravnog postupka

Član 259

(1) Organ starateljstva postupa u skladu sa odredbama Zakona o opštem upravnom postupku kad odlučuje o stavljanju nekog lica pod starateljstvo, kad postavlja ili razrješava od dužnosti staratelja, kad odlučuje o obimu ovlašćenja staratelja i o pravima i pravnim interesima štićenika.

(2) Organ starateljstva može mijenjati svoja ranije donesena rješenja kada to zahtijevaju interesi štićenika, ako se time ne vrijeđaju prava trećih lica.

Prigovor na rad staratelja

Član 260

Štićenik, njegovi srodnici, službena i odgovorna lica u svim organima vlasti u Republici Srpskoj, javne službe, vladine i nevladine organizacije, kao i svaki građanin, mogu uložiti prigovor na rad staratelja i organa starateljstva.

Ispitivanje prigovora

Član 261

(1) Prigovor u smislu člana 260. ovog zakona može se podnijeti:

1) nadležnom organu starateljstva - na rad staratelja,

2) organu nadležnom za rješavanje u drugom stepenu u upravnim stvarima starateljstva - na rad organa starateljstva.

(2) Organ starateljstva ispituje prigovore koji su mu podneseni i ako utvrdi da su osnovani, određuje mjere koje će se preduzimati.

(3) Ako drugostepeni organ utvrdi da je prigovor osnovan, daje uputstva organu starateljstva kako da postupi.

(4) Organ starateljstva, po primljenom uputstvu iz stava 3. ovog člana, odlučuje koje će mjere preduzeti i o tome obavještava drugostepeni organ.

Izvori sredstava za sprovođenje mjera

Član 262

Izdaci za sprovođenje određenih mjera koje se preduzimaju u interesu štićenika podmiruju se iz:

1) prihoda štićenika,

2) sredstava dobijenih od lica koja su obavezna da daju za izdržavanje štićenika,

3) ostale imovine štićenika,

4) sredstava dobijenih za štićenika po osnovu socijalne zaštite,

5) drugih izvora.

Registar lica stavljenih pod starateljstvo

Član 263

(1) Organ starateljstva dužan je da vodi evidenciju o licima stavljenim pod starateljstvo, o preduzetim mjerama starateljstva i o imovini štićenika.

(2) Sadržaj i način vođenja evidencije o licima stavljenim pod starateljstvo uređuje se Uputstvom o vođenju evidencije i čuvanju dokumentacije o licima stavljenim pod starateljstvo, koje donosi ministar zdravlja i socijalne zaštite.

GLAVA IX
IZDRŽAVANjE

1. Dužnost izdržavanja i doprinos za izdržavanje

Dužnost izdržavanja

Član 264

(1) Međusobno izdržavanje članova porodice i drugih srodnika je njihova dužnost i pravo.

(2) U slučajevima u kojima se međusobno izdržavanje članova porodice ili drugih srodnika ne može ostvariti u cjelini ili djelimično, Republika Srpska ili jedinica lokalne samouprave pruža, pod uslovima određenim zakonom, neobezbijeđenim članovima porodice sredstva neophodna za izdržavanje.

(3) Odricanje od prava na izdržavanje nema pravnog učinka.

Doprinos za izdržavanje

Član 265

(1) Međusobnom izdržavanju članovi porodice i drugi srodnici doprinose, srazmjerno svojim mogućnostima i sposobnostima, u skladu s potrebama lica kojem se daje izdržavanje.

(2) Roditelji su prvenstveno obavezni da izdržavaju maloljetnu djecu i u izvršavanju te obaveze moraju da iskoriste sve svoje mogućnosti.

2. Izdržavanje djece, roditelja i drugih srodnika

Izdržavanje djece

Član 266

(1) Ako se djeca nalaze na redovnom školovanju, roditelji su dužni da im prema svojim mogućnostima obezbijede izdržavanje i nakon punoljetnosti, a najdalje do navršenih 26 godina života, osim ako redovno školovanje nije u tom vremenu završeno iz opravdanih razloga.

(2) Ako je punoljetno dijete zbog bolesti, fizičkih ili psihičkih nedostataka nesposobno za rad, a nema dovoljno sredstava za život ili ih ne može ostvariti iz svoje imovine, roditelji su dužni da ga izdržavaju dok ta nesposobnost traje.

Doprinos maloljetnika za svoje izdržavanje i izdržavanje članova porodice

Član 267

(1) Dijete koje je navršilo 15 godina života i radom ostvaruje prihode dužno je, u skladu sa članom 265. ovog zakona, da doprinosi za svoje izdržavanje, kao i za izdržavanje članova porodice u kojoj živi.

(2) Maloljetno dijete koje ima imovinu i prihode od te imovine dužno je, u skladu sa članom 265. ovog zakona, da doprinosi za svoje izdržavanje, kao i za izdržavanje porodice u kojoj živi.

Nemogućnost oslobađanja od obaveze izdržavanja

Član 268

Roditelj kome je oduzeto roditeljsko pravo ne oslobađa se od dužnosti izdržavanja svoje maloljetne djece.

Izdržavanje roditelja

Član 269

(1) Dijete je dužno da izdržava svoje roditelje koji su nesposobni za rad, a nemaju dovoljno sredstava za život ili ih ne mogu ostvariti iz svoje imovine.

(2) Dijete se može osloboditi dužnosti izdržavanja roditelja koji ga iz neopravdanih razloga nije izdržavao u vrijeme kad je to bila njegova zakonska obaveza.

Izdržavanje pastoraka

Član 270

(1) Očuh i maćeha dužni su da izdržavaju svoje maloljetne pastorke, ako ti maloljetni pastorci nemaju srodnika koji su ih po odredbama ovog zakona dužni da izdržavaju.

(2) Obaveza očuha i maćehe da izdržavaju svoje maloljetne pastorke ostaje i nakon smrti roditelja djeteta, ako je u času smrti postojala porodična zajednica između očuha i maćehe i pastoraka.

(3) Ako je brak između majke i očuha, odnosno maćehe i oca djeteta poništen ili razveden ili poništen, obaveza izdržavanja prema pastorcima prestaje.

Izdržavanje očuha i maćehe

Član 271

(1) Pastorak je dužan da, u skladu sa članom 265. ovog zakona, izdržava očuha, odnosno maćehu, ako su duže vremena izdržavali pastorka i brinuli se o njemu.

(2) Ako očuh, odnosno maćeha imaju i svoju djecu, dužnost izdržavanja je zajednička za djecu i pastorke.

Izdržavanje krvnih srodnika

Član 272

Obaveza izdržavanja postoji i između ostalih krvnih srodnika u pravoj liniji, kao i između rođene braće i sestara kao i braće i sestara po ocu, odnosno majci u odnosu na maloljetna lica, a u odnosu na punoljetna lica samo pod uslovima iz člana 266. stav 2. ovog zakona.

Redoslijed ostvarivanja prava na izdržavanje

Član 273

(1) Pravo na izdržavanje ostvaruje se onim redom kojim su davaoci izdržavanja pozvani na nasljeđivanje.

(2) Ako obaveza izdržavanja pada na više lica zajedno, ona se dijeli među njima prema njihovim mogućnostima.

3. Izdržavanje bračnog supružnika

Uslovi za izdržavanje

Član 274

Bračni supružnik koji nema dovoljno sredstava za život, ili ih ne može ostvariti iz svoje imovine, a nesposoban je za rad ili se ne može zaposliti, ima pravo na izdržavanje od svog bračnog supružnika srazmjerno njegovim mogućnostima.

Kada se može podnijeti zahtjev za izdržavanje

Član 275

(1) Ako je u toku parnica za razvod ili za poništenje braka, zahtjev za izdržavanje bračnog supružnika može se podnijeti najkasnije do zaključenja glavne rasprave.

(2) Izuzetno od odredbe stava 1. ovog člana, bračni supružnik može posebnom tužbom, u roku od godinu dana od dana prestanka braka a nakon prestanka braka, tražiti izdržavanje samo ako su uslovi za izdržavanje, koji su definisani u članu 274. ovog zakona, postojali u vrijeme zaključenja glavne rasprave i bez prestanka trajali do zaključenja glavne rasprave u parnici za izdržavanje.

Odbijanje zahtjeva za izdržavanje

Član 276

(1) Sud može odbiti zahtjev za izdržavanje ako izdržavanje traži bračni supružnik koji se bez ozbiljnog povoda od strane drugog bračnog supružnika grubo ili nedolično ponašao u bračnoj zajednici, ili ako bi njegov zahtjev predstavljao očitu nepravdu, za drugog bračnog supružnika.

(2) Sud može odbiti zahtjev za izdržavanje ako su bračni supružnici, kroz duži period odvojenog života, potpuno samostalno obezbjeđivali sredstva za vlastito izdržavanje, ili ako se iz okolnosti slučaja utvrdi da bračni supružnik koji zahtijeva izdržavanje, prestankom braka koji je trajao kraće vrijeme, nije doveden u teži materijalni položaj od onog u kome se nalazio prilikom stupanja u brak.

Očita nepravda za davaoca izdržavanja

Član 277

Sud može odbiti zahtjev za izdržavanje postavljen u parnici za poništenje braka ili nakon što je brak poništen, ako bi obaveza za izdržavanje predstavljala očitu nepravdu za drugog bračnog supružnika.

Izdržavanje bračnog supružnika na određeno vrijeme

Član 278

(1) Sud može odlučiti da obaveza izdržavanja bračnog supružnika traje određeno vrijeme, naročito u slučajevima kada je brak trajao kraće vrijeme ili kada je tražilac izdržavanja u mogućnosti da u dogledno vrijeme na drugi način obezbijedi sredstva za život.

(2) U opravdanim slučajevima sud može obavezu plaćanja izdržavanja produžiti.

(3) Tužba za produženje davanja izdržavanja može se podnijeti samo do isteka vremena za koje je izdržavanje određeno.

Prestanak prava na izdržavanje

Član 279

Pravo na izdržavanje prestaje ako razvedeni bračni supružnik ili bračni supružnik iz poništenog braka koji to pravo koristi zaključi novi brak, zasnuje vanbračnu zajednicu ili ako sud utvrdi da je postao nedostojan tog prava.

4. Izdržavanje lica iz vanbračne zajednice

Uslovi za izdržavanje

Član 280

(1) Ako je prestala vanbračna zajednica iz člana 13. ovog zakona, vanbračni partner koji ispunjava uslove iz člana 274. ovog zakona ima pravo na izdržavanje od drugog vanbračnog partnera.

(2) Tužba za izdržavanje iz stava 1. ovog člana može se podnijeti u roku od godinu dana od dana prestanka vanbračne zajednice.

Odbijanje zahtjeva

Član 281

Sud može odbiti zahtjev za izdržavanje ako izdržavanje traži lice koje se bez ozbiljnog povoda od strane drugog lica grubo ili nedolično ponašalo u vanbračnoj zajednici, ili ako bi njegov zahtjev predstavljao očitu nepravdu za drugo lice.

Izdržavanje na određeno vrijeme

Član 282

(1) Sud može odlučiti da obaveza izdržavanja traje određeno vrijeme, naročito u slučaju kada je tražilac izdržavanja u mogućnosti da u dogledno vrijeme na drugi način obezbijedi sredstva za život.

(2) U opravdanim slučajevima sud može obavezu izdržavanja produžiti.

(3) Tužba za produženje prava na izdržavanja može se podnijeti samo do isteka vremena za koje je izdržavanje određeno.

Prestanak prava na izdržavanje

Član 283

Pravo na izdržavanje prestaje ako lice koje to pravo koristi zaključi brak, zasnuje vanbračnu zajednicu ili ako sud utvrdi da je postalo nedostojno tog prava.

Izdržavanje majke i vanbračnog djeteta

Član 284

Vanbračni otac dužan je da, srazmjerno svojim mogućnostima, izdržava majku svog vanbračnog djeteta tri mjeseca prije porođaja i godinu dana nakon porođaja, ako majka nema dovoljno sredstava za život.

5. Određivanje izdržavanja

Kriterijumi za određivanje izdržavanja

Član 285

(1) Prilikom utvrđivanja potreba lica koje traži izdržavanje, sud će uzeti u obzir njegovo imovno stanje, sposobnost za rad, mogućnost za zapošljavanje, zdravstveno stanje i druge okolnosti od kojih zavisi ocjena njegovih potreba.

(2) Kada se izdržavanje traži za dijete, sud će uzeti u obzir i uzrast djeteta, kao i potrebe za njegovo školovanje i druge razvojne potrebe.

(3) Prilikom utvrđivanja mogućnosti lica koje je dužno da daje izdržavanje, sud će uzeti u obzir sva njegova primanja i stvarne mogućnosti da stiče povećanu zaradu, kao i njegove vlastite potrebe i zakonske obaveze po osnovu izdržavanja.

Doprinos za izdržavanje roditelja koji vrši roditeljsko pravo, odnosno sa kojim dijete živi

Član 286

U sporu roditelja o izdržavanju djeteta sud će, roditelju koji samostalno vrši roditeljsko pravo, odnosno roditelju sa kojim dijete živi kada roditelji zajednički vrše roditeljsko pravo posebno cijeniti kao doprinos za izdržavanje djeteta, rad i brigu tog roditelja koju ulaže u vaspitanje i podizanje djeteta.

Nemogućnost roditelja da izdržavaju dijete

Član 287

Kada sud utvrdi da roditelji ni zajednički nisu u mogućnosti da podmiruju potrebe izdržavanja djeteta, obavještava o tome organ starateljstva radi obezbjeđenja sredstava za izdržavanje djeteta.

Ovlašćenja organa starateljstva u pogledu zaštite prava djeteta na izdržavanje

Član 288

(1) Organ starateljstva može u ime maloljetnog djeteta pokrenuti spor o izdržavanju, odnosno za povećanje izdržavanja, kada roditelj kod koga se dijete nalazi na zaštiti i vaspitanju bez opravdanih razloga ne koristi to pravo.

(2) Ako roditelj ne traži izvršenje dosuđenog izdržavanja, organ starateljstva je ovlašćen da u ime maloljetnog lica podnese sudu prijedlog za izvršenje.

Sporazum roditelja o izdržavanju djeteta

Član 289

(1) Sud će nastojati da se roditelji sporazumiju o izdržavanju djeteta, odnosno o povećanju doprinosa za izdržavanje djeteta kada to zahtijevaju povećane potrebe djeteta ili to omogućavaju bolje materijalne prilike roditelja.

(2) Sporazum iz stava 1. ovog člana, kada ocijeni da je to u najboljem interesu djeteta, sud unosi u izreku svoje odluke.

(3) Organ starateljstva vodi evidenciju o izdržavanju djece i roditelja.

(4) Sadržaj i način vođenja evidencije iz stava 3. ovog člana propisuje se Uputstvom o vođenju evidencije o izdržavanju djece i roditelja, koje donosi ministar zdravlja i socijalne zaštite.

Pokretanje postupka za izdržavanje od strane organa starateljstva

Član 290

Organ starateljstva može, u svojstvu punomoćnika, uz prethodnu saglasnost starih i samohranih lica, da u njihovo ime pokrene i vodi parnicu za ostvarivanje prava na izdržavanje prema srodnicima koji su po odredbama ovog zakona dužni ih izdržavati.

Određivanje izdržavanja

Član 291

(1) Izdržavanje se određuje u fiksnom novčanom iznosu na mjesečnom nivou.

(2) Ako se plata, penzija ili stalna novčana renta, iz kojih se alimentira izdržavanje, ostvaruje u inostranstvu, plaćanje budućih mjesečnih iznosa može se odrediti i u valuti u kojoj se ti prihodi ostvaruju.

Minimalan i maksimalan iznos izdržavanja

Član 292

(1) Iznos izdržavanja određen u skladu sa odredbama ovog zakona ne može biti manji od 15% od prosječne mjesečne neto plate u Republici Srpskoj za svako izdržavano lice, niti veći od 50% od ukupnih mjesečnih prihoda davaoca izdržavanja za sva lica koja traže izdržavanje.

(2) Izdržavanje se dosuđuje od momenta podnošenja zahtjeva.

Promjena iznosa izdržavanja

Član 293

(1) Zainteresovano lice može tražiti da sud povisi, snizi ili ukine izdržavanje dosuđeno ranijom pravosnažnom presudom ako su se bitno izmijenile okolnosti na osnovu kojih je donesena ranija presuda.

(2) Prava i obaveze utvrđene izmijenjenom odlukom iz stava 1. ovog člana ne mogu djelovati prije podnošenja zahtjeva.

Naknada troškova izdržavanja

Član 294

Organi uprave, organi jedinica lokalne samouprave, javne ustanove, vladine i nevladine organizacije, odnosno svako lice koje je imalo troškove radi izdržavanja nekog lica, može tražiti naknadu tih troškova od lica koje ga je po ovom zakonu dužno da izdržava, ako su učinjeni troškovi bili opravdani.

6. Postupak u sporovima za izdržavanje

Odlučivanje suda po službenoj dužnosti

Član 295

(1) Sud će po službenoj dužnosti odlučiti o izdržavanju djece kada odlučuje o vršenju roditeljskog prava ili o povjeravanju djeteta

nekom drugom licu ili odgovarajućoj organizaciji ili ustanovi.

(2) Sud će po službenoj dužnosti odlučiti o izdržavanju djeteta kada u sporu za utvrđivanje očinstva utvrdi da je tuženi otac djeteta.

Privremene mjere

Član 296

(1) U sporovima o izdržavanju maloljetne djece ili punoljetne djece nad kojima je produženo roditeljsko pravo sud može i po službenoj dužnosti odrediti privremene mjere radi davanja izdržavanja.

(2) U ostalim sporovima o izdržavanju sud će odrediti privremene mjere radi davanja izdržavanja.

(3) Privremene mjere odrediće se ako se učini vjerovatnim da postoje činjenice od kojih zavisi pravo na izdržavanje, a u sporovima za utvrđivanje očinstva i ako se učini vjerovatnim da je tuženi otac djeteta.

Učešće organa starateljstva u postupku

Član 297

(1) Ako se u parnici odlučuje o izdržavanju maloljetne djece ili punoljetne djece iz člana 266. ovog zakona, organ starateljstva učestvuje u tom postupku radi zaštite interesa djece, sa ovlašćenjima iz ovog zakona.

(2) Sud koji odlučuje u parnici o izdržavanju iz stava 1. ovog člana obavijestiće organ starateljstva o postupku i pozivati ga na sva ročišta, kao i dostavljati mu sve odluke donesene u postupku.

Dužnost organa starateljstva

Član 298

Organ starateljstva dužan je da na zahtjev suda pribavi sve podatke od značaja za donošenje odluke o izdržavanju.

Pravo djeteta na besplatnu pravnu pomoć

Član 299

Dijete ima pravo na besplatnu pravnu pomoć bez obzira na socijalni status u svim slučajevima u postupcima za ostvarivanje prava na izdržavanje.

Revizija

Član 299a

Protiv drugostepene odluke u sporovima radi izdržavanja maloljetne djece ili punoljetne djece nad kojima je produženo roditeljsko pravo, uvijek je dozvoljena revizija.

GLAVA X
IMOVINSKO-PRAVNI ODNOSI

1. Imovinski odnosi između bračnih supružnika

Zakonski bračni imovinski režim

Član 300

Imovina bračnih supružnika može biti posebna i zajednička.

Posebna imovina

Član 301

(1) Imovina koju bračni supružnik ima u času zaključenja braka ostaje njegova posebna imovina.

(2) Imovina koju bračni supružnik nakon zaključenja braka stekne diobom zajedničke imovine, poklonom (uključujući miraz), nasljeđem, ili besteretnim pravnim poslom predstavlja njegovu posebnu imovinu.

(3) Prihodi od posebne imovine koji nisu rezultat rada bračnih supružnika predstavljaju posebnu imovinu.

(4) Svaki bračni supružnik samostalno upravlja i raspolaže svojom posebnom imovinom.

(5) Ako je tokom zajednice života bračnih supružnika došlo do uvećanja vrijednosti posebne imovine jednog bračnog supružnika sredstvima iz posebne imovine drugog bračnog supružnika, drugi bračni supružnik ima pravo na potraživanje u novcu srazmjerno svom doprinosu.

(6) Ako je tokom zajednice života bračnih supružnika došlo do uvećanja vrijednosti posebne imovine jednog bračnog supružnika radom drugog bračnog supružnika ili sredstvima iz zajedničke

imovine, onda drugi bračni supružnik ima pravo na potraživanje u novcu srazmjerno svom udjelu u zajedničkoj imovini.

Zajednička imovina

Član 302

(1) Imovina koju bračni supružnici steknu radom tokom trajanja zajednice života predstavlja njihovu zajedničku imovinu.

(2) Prihodi od zajedničke imovine predstavljaju zajedničku imovinu.

(3) Dobitak od igre na sreću je zajednička imovina.

(4) Prihodi stečeni korišćenjem prava intelektualne svojine koji su nastali za vrijeme trajanja zajednice života predstavljaju zajedničku imovinu, pa i u slučaju kada se ti prihodi ostvaruju nakon prestanka braka.

(5) Prihodi od posebne imovine jednog bračnog supružnika ostvareni njegovim radom ili radom drugog bračnog supružnika za vrijeme trajanja zajednice života predstavljaju zajedničku imovinu, s tim da onom bračnom supružniku čija je posebna imovina korišćena u ostvarivanju tih prihoda pripada pravo na naknadu za korišćenje njegove posebne imovine.

(6) Imovina koju bračni supružnik stekne tokom bračne zajednice po nekom drugom zakonskom osnovu, različitom od onih koji su propisani odredbama ovog člana, njegova je posebna imovina.

Upravljanje i raspolaganje zajedničkom imovinom

Član 303

(1) Bračni supružnici zajednički posjeduju i koriste zajedničku imovinu.

(2) Zajedničkom imovinom bračni supružnici upravljaju i raspolažu sporazumno.

(3) Smatra se da poslove redovnog upravljanja jedan bračni supružnik uvijek preduzima uz saglasnost drugog bračnog supružnika.

(4) Svojim udjelom u zajedničkoj imovini jedan bračni supružnik ne može samostalno raspolagati niti ga opteretiti pravnim poslom među

živima, osim u korist drugog bračnog supružnika, čime je izvršena dioba zajedničke imovine.

Ugovor o upravljanju i raspolaganju zajedničkom imovinom

Član 304

(1) Bračni supružnici mogu zaključiti ugovor na osnovu koga će jedan od njih upravljati i raspolagati, odnosno upravljati ili raspolagati cjelokupnom zajedničkom imovinom ili nekim njenim dijelovima.

(2) Ugovor iz stava 1. ovog člana ovog člana može se odnositi na upravljanje i raspolaganje, odnosno na upravljanje ili na raspolaganje ili samo na pojedine poslove upravljanja i raspolaganja, odnosno upravljanja ili raspolaganja.

(3) Svaki bračni supružnik može odustati od ugovora iz stava 1. ovog člana u bilo kojem trenutku, s tim da to ne utiče na punovažnost poslova za koje je bračni supružnik ovlašćen na upravljanje i raspolaganje, odnosno upravljanje ili raspolaganje ili samo neki od poslova upravljanja i raspolaganja, odnosno upravljanja ili raspolaganja zajedničkom imovinom ili njenim dijelom, koji je zaključio sa trećim licem.

(4) Ugovor o upravljanju i raspolaganju zajedničkom imovinom koji se odnosi na nepokretnosti upisuje se u javnu evidenciju o nepokretnostima i pravima na njima.

(5) U slučaju nesporazuma bračnih supružnika u vezi sa upravljanjem zajedničkom imovinom, odlučiće sud u vanparničnom postupku na prijedlog jednog od bračnih supružnika.

(6) Ako je poslije prestanka zajednice života u braku došlo do uvećanja vrijednosti zajedničke imovine, onaj bračni supružnik koji je tome doprinio ima pravo na potraživanje u novcu, srazmjerno svom doprinosu.

Raspolaganje nepokretnošću u zajedničkoj svojini

Član 305

(1) Jedan bračni supružnik koji je u javne evidencije o nepokretnostima i pravima na njima upisan kao vlasnik nepokretnosti

koja je u zajedničkoj svojini može raspolagati tom nepokretnošću samo uz saglasnost drugog bračnog supružnika.

(2) U slučaju raspolaganja nepokretnošću u zajedničkoj svojini bez saglasnosti drugog bračnog supružnika, pravni posao će biti ništav, osim u slučaju kada je sticalac prava postupao u dobroj vjeri.

(3) U slučaju iz stava 2. ovog člana, bračni supružnik bez čije saglasnosti je raspolagano zajedničkom nepokretnošću ima pravo da zahtijeva od drugog bračnog supružnika naknadu tržišne ili one vrijednosti po kojoj je nepokretnost otuđena, po svom izboru (izboru bračnog supružnika bez čije saglasnosti je raspolagano).

Dioba zajedničke imovine

Član 306

(1) Diobom zajedničke imovine, u smislu ovog zakona, smatra se utvrđivanje udjela svakog bračnog supružnika u zajedničkoj imovini.

(2) Dioba zajedničke imovine može se vršiti za vrijeme trajanja braka i poslije njegovog prestanka.

Sporazumna dioba zajedničke imovine

Član 307

(1) Bračni supružnici mogu zaključiti sporazum o diobi zajedničke imovine (sporazumna dioba).

(2) Bračni supružnici mogu zajedničku imovinu sporazumno podijeliti na sljedeće načine:

1) da odrede dijelove u cjelokupnoj zajedničkoj imovini ili na jednom dijelu zajedničke imovine ili na pojedinoj stvari ili pravu iz zajedničke imovine,

2) da svakom bračnom supružniku pripadnu pojedine stvari ili prava iz zajedničke imovine,

3) da se u korist jednog ili oba bračna supružnika konstituiše pravo etažne svojine na posebnom dijelu nepokretnosti,

4) da izvrše uređivanje sukorisničkih odnosa određujući obim prava svakog od bračnih supružnika,

5) da jedan bračni supružnik isplati drugom bračnom supružniku novčanu protivvrijednost njegovog udjela u zajedničkoj imovini,

6) da se izvrši prodaja cjelokupne zajedničke imovine i nakon toga obavi raspodjela ostvarene vrijednosti srazmjerno dogovorenim udjelima u zajedničkoj imovini,

7) kombinacijom navedenih načina sporazumne diobe.

(3) Sporazum o diobi zajedničke imovine mora biti zaključen u formi notarski obrađene isprave.

Pravo na sudsku diobu zajedničke imovine

Član 308

(1) Pravo na diobu zajedničke imovine imaju: bračni supružnici, nasljednici umrlog bračnog supružnika i povjerioci onog bračnog supružnika iz čije se posebne imovine nisu mogla namiriti njihova potraživanja.

(2) Pravo na diobu zajedničke imovine ne zastarijeva, što ne utiče na primjenu pravila o održaju i o zastarjelosti potraživanja.

Sudska dioba zajedničke imovine

Član 309

(1) Ako se bračni supružnici ne sporazumiju o diobi zajedničke imovine, svakome od bračnih supružnika pripada po jedna polovina zajedničke imovine.

(2) Svaki bračni supružnik može zahtijevati da mu sud odredi veći dio od polovine zajedničke imovine koja mu pripada i taj bračni supružnik u sudskom postupku dokazuje da je njegov doprinos u sticanju zajedničke imovine veći od doprinosa drugog bračnog supružnika.

(3) U slučajevima iz stava 2. ovog člana, sud određuje veličinu udjela bračnog supružnika prema njegovom doprinosu u sticanju zajedničke imovine, pri čemu vodi računa ne samo o ličnom dohotku i zaradi svakog bračnog supružnika, već i o pomoći jednog bračnog supružnika drugome, o radu u domaćinstvu i porodici, o brizi u vezi sa vaspitanjem i podizanjem djece, kao i o svakom drugom vidu rada,

doprinosa i saradnje, sticanju, upravljanju, održavanju i povećanju zajedničke imovine.

(4) Veći udio jednog bračnog supružnika u sticanju pojedinog prava iz zajedničke imovine može se utvrditi samo ako je to pravo ekonomski samostalno u odnosu na ostala prava iz zajedničke imovine, a bračni supružnik je u sticanju tog prava učestvovao i prihodima od svoje posebne imovine, što mora dokazati bračni supružnik koji to zahtijeva.

(5) Bračni supružnik čiji je udio u sticanju zajedničke imovine znatno manji od udjela drugog bračnog supružnika, ili kada to opravdavaju posebne okolnosti, može tužbom zahtijevati diobu zajedničke imovine tako da sud obaveže drugog bračnog supružnika da mu naknadi protivvrijednost njegovog udjela u novcu, srazmjerno vrijednosti zajedničke imovine na dan donošenja presude.

Privilegovane stvari

Član 310

(1) Iz zajedničke imovine izdvojiće se i predati bračnom supružniku, pored njegovog dijela, i one stvari stečene radom u toku bračne zajednice koje služe isključivo njegovoj ličnoj upotrebi, ako njihova vrijednost nije nesrazmjerno velika u odnosu na vrijednost zajedničke imovine i vrijednost stvari za ličnu upotrebu drugog bračnog supružnika.

(2) Ako je vrijednost stvari iz stava 1. ovog člana nesrazmjerno velika, one pripadaju u isključivu svojinu bračnom supružniku čijoj ličnoj upotrebi služe, sa uračunavanjem u njegov dio.

(3) Prilikom diobe zajedničke imovine, na zahtjev bračnog supružnika, u njegov će se dio prvenstveno unijeti oni predmeti iz zajedničke imovine koji služe za obavljanje njegovog zanimanja.

(4) Ako je vrijednost stvari iz stava 3. ovog člana nesrazmjerno velika u odnosu na vrijednost cjelokupne zajedničke imovine, izvršiće se dioba i tih stvari, osim ako bračni supružnik koji bi te stvari trebalo da dobije ne naknadi drugom bračnom supružniku

odgovarajuću vrijednost ili ne ustupi drugom bračnom supružniku, po njegovom pristanku, druge stvari.

(5) Predmeti domaćinstva na kojima jedan bračni supružnik nakon prestanka zajednice života u braku ima državinu u trajanju od najmanje tri godine pripadaju mu u isključivu svojinu sa uračunavanjem u njegov dio, ukoliko ih on zahtijeva.

Stvari namijenjene djetetu

Član 311

(1) Stvari koje služe samo djetetu ili su namijenjene samo njegovoj neposrednoj upotrebi čine zajedničku svojinu bračnih supružnika (i nakon prestanka bračne zajednice ili razvoda braka) i dodjeljuju se bračnom supružniku koji samostalno vrši roditeljsko pravo, odnosno bračnom supružniku sa kojim dijete živi u slučaju zajedničkog vršenja roditeljskog prava.

(2) Raspolaganje stvarima iz stava 1. ovog člana vrši se u skladu sa odredbama ovog zakona koje se odnose na upravljanje i raspolaganje zajedničkom imovinom.

Dugovi po osnovu zajedničkog sticanja

Član 312

(1) Kod diobe zajedničke imovine svakom će se bračnom supružniku uračunati u njegov dio srazmjerna vrijednost onog što se duguje po osnovu zajedničkog sticanja u bračnoj zajednici.

(2) Kao dugovanja u smislu stava 1. ovog člana uračunaće se i potraživanja trećih lica koja su nastala radi povećanja ili održavanja postojeće zajedničke imovine, a ta potraživanja terete samo jednog bračnog supružnika.

Pravo preče kupovine

Član 313

Ako je u izvršnom postupku određena prodaja stvari iz zajedničke imovine radi namirenja udjela jednog bračnog supružnika, taj bračni supružnik ima pravo preče kupovine tih stvari.

2. Bračni ugovor

Pojam i sposobnost za zaključenje

Član 314

(1) Bračni ugovor je ugovor kojim budući bračni supružnici (lica koja su namjeru za zaključenje braka prijavila nadležnom organu) i bračni supružnici mogu urediti svoje imovinsko-pravne odnose na postojećoj ili budućoj imovini.

(2) Bračni ugovor može zaključiti i budući bračni supružnik koji je maloljetan, ako je dobio dozvolu suda da zaključi brak prije punoljetstva.

(3) Ako je bračnom supružniku potpuno ili djelimično oduzeta poslovna sposobnost, bračni ugovor u njegovo ime može zaključiti njegov staratelj uz prethodnu saglasnost organa starateljstva.

Forma bračnog ugovora

Član 315

(1) Bračni ugovor zaključuje se u formi notarski obrađene isprave i činjenica zaključenja bračnog ugovora upisuje se u javnu evidenciju nepokretnosti i prava na njima u vezi sa onim nepokretnostima koje su upisane kao svojina jednog ili oba bračna supružnika.

(2) Notar je obavezan da prilikom notarske obrade bračnog ugovora pouči stranke o pravnim posljedicama bračnog ugovora, posebno o sadržaju i pravnim dejstvima odredaba bračnog ugovora definisanih u skladu sa odredbama čl. 317. do 326. ovog zakona.

Centralni registar bračnih ugovora

Član 316

(1) Bračni ugovor se u elektronskoj formi pohranjuje u Centralni registar bračnih ugovora, koji vodi Notarska komora Republike Srpske.

(2) Uspostavljanje i način vođenja Registra iz stava 1. ovog člana detaljnije se propisuje Pravilnikom o Centralnom registru bračnih ugovora, koji donosi ministar.

(3) Notar pred kojim je zaključen ugovor iz stava 1. ovog člana dužan je da u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovog

zakona dostavi bračni ugovor u Centralni registar bračnih ugovora.

Zabrana ugovaranja prava strane države

Član 317

Bračni supružnici ne mogu ugovarati primjenu prava strane države na svoje imovinsko-pravne odnose.

Predmet bračnog ugovora

Član 318

Bračni supružnici mogu bračnim ugovorom urediti međusobne imovinsko-pravne odnose u skladu sa odredbama čl. 319. do 326. ovog zakona.

Ugovaranje posebne imovine

Član 319

Bračnim ugovorom bračni supružnici mogu isključiti zakonski imovinski režim zajedničke imovine i predvidjeti da sve što jedan bračni supružnik stekne tokom braka predstavlja njegovu posebnu imovinu, bez obzira na način sticanja.

Ugovaranje zajedničke imovine

Član 320

(1) Bračnim ugovorom može biti ugovoreno spajanje cjelokupne ili dijela posebne imovine bračnih supružnika sa njihovom zajedničkom imovinom stečenom tokom bračne zajednice.

(2) Dioba imovine iz stava 1. ovog člana izvršiće se u skladu sa odredbama ovog zakona koje se odnose na zajedničku imovinu bračnih supružnika, osim ako se bračni supružnici u bračnom ugovoru ne sporazumiju drugačije.

Ugovaranje udjela u zajedničkoj imovini

Član 321

(1) Bračnim ugovorom mogu biti određeni udjeli bračnih supružnika u zajedničkoj imovini.

(2) Određivanjem udjela u zajedničkoj imovini izvršena je njena dioba.

Ugovaranje prava izbora kod diobe zajedničke imovine

Član 322

Bračnim ugovorom bračni supružnici mogu predvidjeti da jedan od njih ili oba imaju pravo izbora predmeta iz zajedničke imovine koji će mu pripasti u slučaju diobe zajedničke imovine sa uračunavanjem u njegov udio.

Ugovaranje ulaganja u posebnu imovinu jednog bračnog supružnika

Član 323

Bračnim ugovorom bračni supružnici mogu urediti ulaganje posebne imovine jednog bračnog supružnika ili sredstava iz zajedničke imovine u posebnu imovinu drugog bračnog supružnika drugačije nego što je predviđeno odredbama ovog zakona.

Ugovaranje ulaganja u zajedničku imovinu

Član 324

Bračnim ugovorom bračni supružnici mogu urediti ulaganje posebne imovine jednog od bračnih supružnika ili oba bračna supružnika u zajedničku imovinu drugačije nego što je predviđeno odredbama ovog zakona.

Ugovaranje upravljanja i raspolaganja zajedničkom imovinom

Član 325

Bračnim ugovorom bračni supružnici mogu urediti način upravljanja ili raspolaganja zajedničkom imovinom ili njenim dijelom.

Nevažeće odredbe bračnog ugovora

Član 326

Nevažeće su odredbe bračnog ugovora:

1) kojima se uređuju lični odnosi bračnih supružnika,

2) kojima se bračni supružnici odriču prava na supružansko izdržavanje ili izdržavanje djece,

3) kojima bračni supružnici uređuju prava i obaveze na supružansko izdržavanje ili izdržavanje djece suprotno odredbama ovog zakona,

4) kojima se bračni supružnici sporazumijevaju o odgovornosti za dugove prema trećim licima suprotno odredbama ovog zakona,

5) kojima se predviđa raspolaganje porodičnim domom suprotno odredbama ovog zakona.

Bračni ugovor zaključen prije stupanja na snagu ovog zakona

Član 327

(1) Bračni ugovor koji je zaključen prije stupanja na snagu ovog zakona i koji ispunjava uslove za punovažnost u skladu sa odredbama zakona koji je važio u vrijeme njegovog zaključenja je punovažan.

(2) Notari pred kojima su zaključeni bračni ugovori prije stupanja na snagu ovog zakona dužni su dostaviti te ugovore u elektronskom obliku radi njihovog pohranjivanja u Centralni registar bračnih ugovora.

3. Odgovornost bračnih supružnika za dugove prema trećim licima

Individualna odgovornost

Član 328

(1) Za obaveze koje je jedan bračni supružnik imao prije stupanja u brak ne odgovara drugi bračni supružnik.

(2) Za obaveze iz stava 1. ovog člana bračni supružnik odgovara svojom posebnom imovinom i svojim udjelom u zajedničkoj imovini.

(3) Tužbu za utvrđenje dijela bračnog supružnika u zajedničkoj imovini može podići i povjerilac bračnog supružnika.

Zajednička odgovornost

Član 329

Za obaveze koje je jedan bračni supružnik preuzeo radi podmirenja tekućih potreba bračne, odnosno porodične zajednice, kao i za obaveze za koje po zakonu odgovaraju zajednički oba bračna supružnika, odgovaraju bračni supružnici solidarno kako zajedničkom tako i svojom posebnom imovinom.

Pravo regresa

Član 330

Ako je radi namirenja zajedničkih obaveza iz dijela jednog od bračnih supružnika u zajedničkoj imovini ili iz njegove posebne imovine naplaćeno više nego što iznosi njegov dio duga, taj bračni supružnik ima prema drugom bračnom supružniku pravo na naknadu tog iznosa iz njegovog dijela, odnosno iz njegove posebne imovine.

4. Vraćanje poklona bračnih supružnika

Vraćanje poklona

Član 331

(1) U slučaju razvoda ili poništenja braka, uobičajeni pokloni koje su bračni supružnici učinili jedan drugom prije zaključenja braka ili u toku braka ne vraćaju se.

(2) Pokloni koje su bračni supružnici učinili jedan drugom tokom braka, a koji su nesrazmjerno velike vrijednosti u odnosu na vrijednost cjelokupne imovine poklonodavca u vrijeme postavljanja zahtjeva za vraćanje, vraćaju se poklonodavcu u slučaju razvoda ili poništenja braka.

(3) Poklon iz stava 2. ovog člana nije dužan da vrati bračni supružnik ako bi to značilo očitu nepravdu za njega ili ako bi ga to dovelo u teške materijalne prilike.

Vrijednost otuđenih ili uništenih poklona

Član 332

(1) Umjesto poklona koji su otuđeni, vraćaju se novčane vrijednosti ili za njih primljene stvari.

(2) Vrijednost u novcu utvrđuje se, prema izboru poklonodavca, u visini za koju je otuđena poklonjena stvar ili u vrijednosti koju je imala poklonjena stvar u vrijeme otuđenja.

(3) Ako je poklonjena stvar otuđena ili uništena u zloj namjeri, poklonoprimac je dužan da poklonodavcu naknadi vrijednost stvari po tržišnoj cijeni u vrijeme kada je stvar trebalo vratiti.

(4) Odredbe člana 331. ovog zakona, kao i st. 1. do 3. ovog člana, primjenjuju se i u slučaju utvrđenja da je postojao osnov za poništenje, odnosno razvod braka.

5. Imovinsko-pravni odnosi vanbračnih partnera

Zajednička imovina vanbračnih partnera

Član 333

(1) Imovina stečena radom vanbračnih partnera u toku zajednice života, kao i zajednička imovina stečena na način propisan članom 302. ovog zakona, smatra se njihovom zajedničkom imovinom.

(2) Na imovinsko-pravne odnose između vanbračnih partnera povodom imovine iz stava 1. ovog člana primjenjuju se odredbe ovog zakona o zajedničkoj imovini bračnih supružnika (sticanje, upravljanje i raspolaganje, dioba).

(3) Odredbe o vraćanju poklona između bračnih supružnika iz člana 331. i člana 332. st. 1. do 3. ovog zakona primjenjuju se i na vraćanje poklona između vanbračnih partnera.

6. Imovinsko-pravni odnosi roditelja i djece

Imovina maloljetnika

Član 334

(1) Maloljetna djeca mogu imati svoju imovinu koju steknu radom, ili je dobiju nasljedstvom, poklonom ili po nekom drugom zakonskom osnovu.

(2) Dijete samostalno upravlja i raspolaže imovinom koju je steklo svojim radom.

(3) Imovinom djeteta, osim one koju je maloljetnik stekao svojim radom, do njegove punoljetnosti, u njegovom interesu, upravljaju i raspolažu roditelji maloljetnika, pod uslovima i na način propisan ovim zakonom.

Korišćenje prihoda i raspolaganje imovinom maloljetnika

Član 335

(1) Prihode iz imovine maloljetnog djeteta roditelji prvenstveno mogu koristiti za njegovo izdržavanje, liječenje, vaspitanje i obrazovanje, samo ako su iscrpljene sve mogućnosti lica koja su dužna da izdržavaju dijete.

(2) Roditelji mogu prihode iz stava 1. ovog člana koristiti i za izdržavanje članova porodice, u skladu sa članom 267. ovog zakona.

(3) Nepokretnosti, prava veće vrijednosti i vrednije stvari iz imovine maloljetnika mogu se otuđiti ili opteretiti samo radi izdržavanja, liječenja, vaspitanja ili obrazovanja maloljetnog djeteta i samo ako su iscrpljene sve mogućnosti lica koja su po zakonu dužna da izdržavaju dijete.

(4) Imovinom maloljetnog djeteta iz stava 3. ovog člana roditelji mogu raspolagati samo uz prethodnu saglasnost organa starateljstva.

Forma pravnih poslova između članova porodice

Član 336

(1) Pravni poslovi o regulisanju imovinsko-pravnih odnosa između bračnih supružnika, kao i između lica koja žive u vanbračnoj zajednici i pravni poslovi o raspolaganju imovinom maloljetnih i poslovno nesposobnih lica moraju biti notarski obrađeni.

(2) Pravni poslovi koji su zaključeni suprotno stavu 1. ovog člana su ništavi.

Primjena stvarnopravnih i obligacionopravnih propisa

Član 337

Na imovinsko-pravne odnose bračnih supružnika, vanbračnih partnera, djeteta i roditelja koji nisu drugačije uređeni ovim zakonom supsidijarno se primjenjuju odredbe Zakona o stvarnim pravima i odredbe Zakona o obligacionim odnosima.

7. Porodični dom

Pojam, upravljanje i raspolaganje

Član 338

(1) Porodični dom je nepokretnost (kuća, stan ili druga stambena jedinica) u kojoj stanuju roditelji i njihova maloljetna ili usvojena djeca.

(2) Bračni supružnik ne može za vrijeme trajanja braka otuđiti ili opteretiti porodični dom koji predstavlja zajedničku imovinu bez

saglasnosti drugog bračnog supružnika koja se daje u formi notarski obrađene isprave.

(3) Pravni posao zaključen suprotno stavu 2. ovog člana je ništav, bez obzira na postupanje trećeg lica u dobroj vjeri.

Pravo stanovanja u porodičnom domu

Član 339

(1) U slučaju odvojenog života roditelja tokom braka, odnosno u slučaju prestanka zajednice života ili razvoda braka, sud će na zahtjev roditelja koji samostalno vrši roditeljsko pravo ili sa kojim dijete živi u slučaju zajedničkog vršenja roditeljskog prava dodijeliti tom roditelju i djetetu pravo lične službenosti stanovanja u porodičnom domu, koji predstavlja zajedničku svojinu (prije diobe zajedničke imovine), odnosno koji je u suvlasništvu roditelja (nakon diobe zajedničke imovine), ukoliko taj roditelj i dijete nemaju pravo svojine ili plodouživanja, ili upotrebe ili pravo stanovanja ili pravo zaštićenog zakupa za neodređeno vrijeme uređeno posebnim propisima na nekom drugom odgovarajućem stanu.

(2) Dijete i roditelj koji samostalno vrši roditeljsko pravo ili roditelj sa kojim dijete živi u slučaju zajedničkog vršenja roditeljskog prava imaju pravo lične službenosti stanovanja na stanu čiji je vlasnik drugi roditelj, ako nemaju pravo svojine ili plodouživanja, ili upotrebe ili pravo stanovanja ili pravo zaštićenog zakupa za neodređeno vrijeme uređeno posebnim propisima na nekom drugom odgovarajućem stanu.

(3) Pravo lične službenosti stanovanja iz st. 1. i 2. ovog člana traje do punoljetstva najmlađeg zajedničkog ili usvojenog deteta.

(4) Kada odlučuje o pravu stanovanja iz st. 1. i 2. ovog člana, sud će odrediti roditelju koji sa djetetom ostaje stanovati u porodičnom domu obavezu plaćanja režijskih troškova porodičnog doma, odnosno sud može, s obzirom na okolnosti slučaja, odrediti roditelju koji sa djetetom ostaje stanovati u porodičnom domu i obavezu plaćanja paušalnog iznosa zakupnine drugom roditelju.

(5) Sud je dužan da odluku o ustanovljavanju lične službenosti na nepokretnosti koja predstavlja porodični dom dostavi nadležnom organu radi upisa u javnu evidenciju o nepokretnostima i pravima na njima.

(6) Nemaju pravo stanovanja dijete i roditelj koji vrši roditeljsko pravo ako bi prihvatanje njihovog zahtjeva za pravo stanovanja predstavljalo očiglednu nepravdu za drugog roditelja.

Zakup porodičnog doma

Član 340

(1) Ako je jedan bračni supružnik zakupac nepokretnosti koja je porodični dom, on ne može otkazati ugovor o zakupu stana bez pismene saglasnosti drugog bračnog supružnika koja se daje u formi notarski obrađene isprave.

(2) Kada je porodični dom predmet zakupa, u slučaju odvojenog života roditelja tokom braka, odnosno u slučaju prestanka zajednice života ili razvoda braka, sud će na zahtjev roditelja koji samostalno vrši roditeljsko pravo ili roditelj sa kojim dijete živi u slučaju zajedničkog vršenja roditeljskog prava dodijeliti tom roditelju i djetetu poziciju zakupca.

Sudska odluka kao zamjena za saglasnost bračnog supružnika

Član 341

(1) Ako jedan bračni supružnik bez opravdanog razloga odbije dati drugom bračnom supružniku saglasnost iz člana 338. stav 2. i člana 340. stav 1. ovog zakona, sud može na prijedlog bračnog supružnika u vanparničnom postupku donijeti rješenje koje zamjenjuje saglasnost drugog bračnog supružnika.

(2) Sud je pritom dužan voditi računa o stambenim potrebama oba roditelja i djece koja sa njima stanuju, o imovinskim prilikama oba roditelja, te o drugim okolnostima slučaja.

GLAVA XI

PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

1. Regulisanje odnosa nastalih prije stupanja na snagu ovog zakona

Odnosi nastali prije stupanja na snagu ovog zakona

Član 342

Odredbe ovog zakona o pravima i dužnostima bračnih supružnika, roditelja i djece, usvojilaca i usvojenika, staratelja i štićenika, davalaca i primalaca izdržavanja, kao i o prestanku tih odnosa, primjenjivaće se i u slučajevima kada su ti odnosi nastali prije stupanja na snagu ovog zakona.

Postupci koji su započeti a nisu okončani

Član 343

U predmetima u kojima do dana stupanja na snagu ovog zakona nije donesena pravosnažna odluka, a koji se odnose na brak i odnose u braku, odnose roditelja i djece, usvojenje, starateljstvo i izdržavanje, primjenjuju se odredbe ranije važećeg zakona.

Okončani postupci

Član 344

(1) Ako je prije stupanja na snagu ovog zakona donesena pravosnažna odluka pred sudom, dalji postupak nastaviće se po ranije važećem zakonu.

(2) Ako poslije stupanja na snagu ovog zakona bude ukinuta prvostepena odluka iz stava 1. ovog člana, dalji postupak sprovešće se prema odredbama ranije važećeg zakona.

(3) Odredbe ovog zakona o mirenju u postupku za razvod braka neće se primjenjivati ako je postupak radi pokušaja mirenja sproveden prije stupanja na snagu ovog zakona.

Nevažeći brak po ranijim propisima

Član 345

Brak zaključen prije stupanja na snagu ovog zakona koji po ranije važećem zakonu ne bi bio valjan ne može se poništiti, ako razlog za poništenje nije predviđen ovim zakonom.

Važenje pravosnažne odluke organa starateljstva o uređenju vršenja roditeljskog prava ili održavanju ličnih odnosa sa djetetom

Član 346*

(1) Ukoliko je organ starateljstva donio pravosnažnu odluku o uređenju vršenja roditeljskog prava ili održavanju ličnih odnosa sa djetetom, lica koja su zakonom ovlašćena zahtijevati izmjenu takve odluke mogu pokrenuti postupak za uređenje ovih pitanja pred sudom usljed bitno promijenjenih okolnosti, u skladu sa odredbama ovog zakona.

(2) Pravosnažna odluka organa starateljstva, donesena na osnovu ranije važećeg zakona, a kojom se uređuje vršenje roditeljskog prava ili održavanje ličnih odnosa sa djetetom ostaje na snazi do pravosnažnosti odluke suda kojom se odlučuje o istom pitanju.

2. Donošenje podzakonskih akata i prestanak važenja ranijeg propisa

Donošenje podzakonskih akata

Član 347

(1) Ministar zdravlja i socijalne zaštite, u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona, donosi:

1) Program pripreme za usvojenje (član 173. stav 3),

2) Pravilnik o Jedinstvenom ličnom registru usvojenja (član 193. stav 6),

3) Pravilnik o vođenju evidencije i dokumentacije o usvojenoj djeci (član 201. stav 2),

4) Pravilnik o načinu rada i sastavu komisije za popis i procjenu štićenikove imovine (član 222. stav 2),

5) Uputstvo o vođenju evidencije i čuvanju dokumentacije o licima stavljenim pod starateljstvo (član 263. stav 2),

6) Uputstvo o vođenju evidencije o izdržavanju djece i roditelja (član 289. stav 4).

(2) Ministar, u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona, donosi:

1) Pravilnik o Registru anticipiranih izjava (član 247. stav 3),

2) Pravilnik o Centralnom registru bračnih ugovora (član 316. stav 2).

Prestanak važenja ranijeg propisa

Član 348

Stupanjem na snagu ovog zakona prestaje da važi Porodični zakon ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 54/02, 41/08, 63/14 i 56/19 - Odluka Ustavnog suda Republike Srpske).

Stupanje na snagu

Član 349

Ovaj zakon objavljuje se u "Službenom glasniku Republike Srpske", a stupa na snagu 1. septembra 2023. godine.

Samostalni član Zakona o izmjenama i dopunama
Porodičnog zakona

("Sl. glasnik RS", br. 27/2024)

Član 27

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srpske".

Samostalni član Zakona o izmjeni i dopuni
Porodičnog zakona

("Sl. glasnik RS", br. 61/2025)

Član 3

(1) Član 141a ovog zakona stupa na snagu 6. marta 2025. godine.

(2) Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srpske".